

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Milivoj Sečan

**STRATEŠKO BOMBARDIRANJE LETALSTVA ZDA V
VIETNAMSKI VOJNI**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2004

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Milivoj Sečan
Mentor: doc. dr. Damijan Guštin

**STRATEŠKO BOMBARDIRANJE LETALSTVA ZDA V
VIETNAMSKI VOJNI**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2004

KAZALO

1. UVOD	6
2. METODOLOŠKO-HIPOTETIČNI DEL.....	8
2.1. Opredelitev predmeta.....	8
2.2. Cilji proučevanja	8
2.3. Metode proučevanja	9
2.4. Hipoteze	9
2.4.1. Glavna hipoteza.....	9
2.4.2. Izpeljani hipotezi.....	9
2.5. Opredelitev temeljnih pojmov.....	10
2.5.1. Strateško bombardiranje.....	10
2.5.2. Strategija	15
2.5.3. Operacija.....	15
2.5.4. Kampanja	16
2.5.5. Vojna doktrina	16
2.5.6. Letalstvo	17
2.6. Seznam uporabljenih kratic.....	17
3. ORIS STRATEGIJE ZDA PO KONCU DRUGE SVETOVNE VOJNE.....	18
3.1. Obdobje do korejske vojne	18
3.2. Korejska vojna.....	19
3.3. Obdobje po koncu korejske vojne.....	20
4. SITUACIJA V VIETNAMU DO ZAČETKA VIETNAMSKE VOJNE.....	24
5. KAMPANJA ROLLING THUNDER.....	28
5.1. Priprava letalske kampanje.....	28
5.2. Izvedba kampanje Rolling thunder	29
5.2.1. Izvedba kampanje Rolling thunder v letu 1965.....	30
5.2.2. Izvedba kampanje Rolling thunder v letu 1966.....	34
5.2.3. Izvedba kampanje Rolling thunder v letu 1967.....	36
5.2.4. Izvedba kampanje Rolling thunder v letu 1968.....	42

5.3. Rezultati kampanje Rolling thunder.....	44
6. VIETNAMSKA VOJNA V OBDOBJU 1968-1972.....	46
7. KAMPANJI LINEBACKER I in II.....	48
7.1. Priprava letalske kampanje.....	48
7.2. Izvedba kampanje Linebacker I.....	49
7.3. Rezultati kampanje Linebacker I.....	51
7.4. Priprava nove letalske kampanje.....	52
7.5. Izvedba kampanje Linebacker II.....	53
7.6. Rezultati kampanje Linebacker II.....	54
8. ZAKLJUČEK.....	56
9. VIRI.....	59
9.1. Monografije.....	59
9.2. Enciklopedije in priročniki	60
9.3. Članki	60
9.4. Viri na medmrežju.....	61
9.5. Literatura	62

KAZALO SLIK

Slika 1:	General Curtis E. LeMay	20
Slika 2:	Jugovzhodna Azija leta 1954.....	25
Slika 3:	Ho Chi Minhova steza	27
Slika 4:	Območja prepovedi bombardiranja in razdelitev na območja	32
Slika 5:	Pomembna letališča, mostovi in transportne poti v Severnem Vietnamu.....	37
Slika 6:	Zemljevid mesta Hanoi.....	40
Slika 7:	Zemljevid pristaniškega mesta Haiphong.....	41
Slika 8:	Boeing B-52 Stratofortress	54

KAZALO TABEL

Tabela 1:	Število ameriških vojakov v Vietnamu	38
-----------	--	----

1. UVOD

Prvič je človek premagal zemeljsko težnost z letalom, torej z napravo, ki je težja od zraka, 17. decembra 1903. Letalo *Flyer* bratov Wright je letelo le 12 sekund in preletelo 37 metrov, a s tem se je začela zgodovina letalstva. Vojaško letalstvo se je pričelo uvajati v oboroženih silah neposredno pred 1. svetovno vojno. Nekateri nemški strokovnjaki so celo izjavili, da je letalo bolj primerno za cirkus, kot pa bojišče. Na začetku so letala opravljala le izvidniške naloge, prvič pa je letalo bojno delovalo avgusta 1914, ko so Nemci bombardirali Pariz. V 1. svetovni vojni so se že pojavili tudi namenski bombniki, vendar niso bili veliko bojno uporabljeni, tako zaradi tehničnih zmogljivosti, kot tudi nezmožnosti vojaških poveljnikov, da bi spoznali vrednost novega orožja.

Pravi razcvet pa je letalstvo doživelo v obdobju po 1. svetovni vojni, ko so svoja dela objavili največji zagovorniki vojaškega letalstva. Giulio Douhet, Hugh Trenchard in William Mitchell so zagovarjali tezo, da bo zračna prevlada imela odločilno vlogo v vojaških spopadih. Kopenska vojska in vojaška mornarica pa naj bi imela le še pomožno vlogo, saj bi premoč v zraku pomenila tudi zmago v vojni. Do nastanka takšnih zračnih armad, kot je predvideval Douhet v resnici ni prišlo, so pa pogledi teoretikov nedvomno vplivali na razvoj letalskih sil pred 2. sv. vojno, saj se je oblikovalo strateško letalstvo.

Druga svetovna vojna je ponudila možnost preizkusa teh teorij v praksi. Vojskujoče države so zgradile bombniška letala in jih uporabile nad Veliko Britanijo, Nemčijo in Japonsko. Letala so ponesla vojno daleč v sovražno zaledje in tako je izginila meja med fronto in varnim zaledjem. Letala so povzročila strahovite izgube med civilnim prebivalstvom. V začetku vojne so imeli zračno premoč Nemci, od leta 1944 pa zavezniki. Na stotisoče bomb je padlo na Nemčijo in Japonsko, prvič pa je bilo uporabljeno tudi jedrsko orožje, ki je prineslo popolno uničenje in ogromno žrtev, predvsem med civilnim prebivalstvom. Kazalo je, da so imeli teoretiki pred vojno prav, saj je z atomsko bombo strateško letalstvo dobilo skrajno orožje.

Po drugi svetovni vojni je nastopila hladna vojna, ki jo označujemo tudi kot obdobje najdaljšega miru v 20. stoletju, predvsem z mislimi na možen jedrski spopad dveh takratnih velesil – ZDA in Sovjetske zveze. Navkljub tej frazi pa je bila hladna vojna precej krvava in vojaških spopadov ni manjkalo. V boju za svoje interese sta se obe velesili pogosto vmešavali v lokalne spopade, državljanske vojne... V petdesetih in šestdesetih letih prejšnjega stoletja je bila hladna vojna v polnem zagonu. "Čeprav antagonisti niso bili formalno v vojni in se velesili

nista med seboj spopadali, pa je obstajala tekmovalnost z vsemi značilnostmi totalne vojne" (Dupuy, 1993: 540). "To se je kazalo na političnem, ekonomskem, kulturnem, znanstvenem ... področju. Propagandna in ideološka vojna, oborožitvena tekma, vzdrževanje vojaških baz na ozemlju tujih držav, agresivni pritiski in vmešavanje v notranje zadeve drugih držav so predstavljali politiko na robu vojne in priprave na novo svetovno vojno" (Vojna enciklopedija 3, 1972: 478).

Ena od vojn v hladni vojni se je bojevala tudi v Indokini. Polotok Indokina v grobem leži med Indijo ter Kitajsko, sestavljajo pa ga Mjanmar (prej Burma), Tajska, celinska Malezija, Kambodža, Laos in Vietnam. Ta del pogosto imenujemo tudi Jugovzhodna Azija. Laos, Kambodža in Vietnam so bile do 2. svetovne vojne znane tudi kot francoska Indokina, saj so bile del takratnega francoskega kolonialnega imperija. V tistem času je v vzhodni Aziji pod vplivom Sovjetske zveze in Kitajske prevladoval komunistični duh. Medtem ko je bil vpliv komunizma v Vzhodni Evropi omejen bolj na boj proti prodirajočem kapitalizmu Zahoda, pa je v Aziji dobil pridih nacionalnih gibanj za osvoboditev izpod kolonialnih velesil (predvsem Francija in Velika Britanija). Komunistična ideologija pa je bila v tistem času za ZDA največji sovražnik zahodnega sveta, lekcija iz korejske vojne (1950–53) pa je ZDA pokazala, da lahko kaj hitro pride do spopada s komunistično velesilo. Američani so verjeli v t. i. teorijo domin, ko naj bi se v primeru uspeha komunističnih sil v Indokini komunistična ideologija hitro razširila do Malezije, na Filipine, Japonsko in Avstralijo – torej do ameriških zaveznikov.

Vietnam se je od konca druge svetovne vojne boril za samostojnost, pod vodstvom komunistične stranke *Viet Minh* in njenega karizmatičnega voditelja *Ho Chi Minha*. Leta 1954 so premoč morali priznati Francozi in zaradi strahu pred komunizmom se v regijo začnejo vpletati ZDA. Kar se je začelo kot ameriška vojaška svetovalna misija, je preraslo v vojaško posredovanje s pol milijona vojakov. Namesto nekajmesečnega spopada pa se je vojna zavlekla do leta 1975 z umikom ameriških sil in zmago komunističnega Severnega Vietnama. V tej vojni pa je tudi teorija strateškega bombardiranja ponovno dobila možnost, da pokaže svojo vrednost. Oceno o tem, kako se je obnesla, pa želim podati v tem diplomskem delu.

Diplomsko delo je nastalo na podlagi dosegljivih virov, ki so predvsem ameriški in na nekaterih mestih morda enostranski. V diplomskem delu uporabljam nevtralna dela in avtorje, ki kritično presojujejo obdobje vietnamske vojne, čeprav na nekaterih mestih tudi na podlagi uradnih vojaških ameriških virov. V skladu z literaturo sem v diplomskem delu ohranil zapis osebnih in geografskih imen.

2. METODOLOŠKO-HIPOTETIČNI DEL

2.1. Opredelitev problema

V diplomskem delu analiziram tri zračne kampanje proti Severnemu Vietnamu in znotraj teh strateško bombardiranje. Te tri kampanje so Rolling thunder (2. marec 1965–31. oktober 1968), Linebacker I (10. maj 1972–23. oktober 1972) ter Linebacker II (18. december 1972–29. december 1972). Zaradi boljšega razumevanja okoliščin uporabe strateškega bombardiranja bom v diplomskem delu tudi predstavil splošni položaj vseh vpletenih sil v vietnamski vojni oz. stanje na vietnamskem vojskovališču ter ameriške politične cilje, ki so se v tej dolgi vojni spreminjali. S tem želim predstaviti vzroke, ki so pripeljali do odločitve ameriškega vrha o uporabi strateškega bombardiranja oz. uporabi doktrine zračne prevlade. Pri tem so bili pomembni tako politični (notranji in zunanji) kot vojaški vzroki. Predstaviti želim različna obdobja vietnamske vojne, saj v hipotezah predvidevam, da je strateško bombardiranje potekalo v dveh fazah, zato bo pomembno podati izhodišča ameriških in severnovietnamskih sil ter politični položaj pred vsako fazo strateškega bombardiranja. Ameriški politični vrh se je skozi vietnamsko vojno spreminjal, saj so vojno vodili trije predsedniki, spremenljivo pa je bilo tudi javno mnenje oz. pritisk civilne družbe na vlado. Skladno s tem so se spreminjali zastavljeni cilji ameriške politike in s tem tudi oboroženih sil.

Za razumevanje problema diplomske naloge je pomembna vsebina samega pojma strateško bombardiranje, čemur s teoretičnimi viri in primeri posvečam pozornost v metodološko-hipotetičnem delu naloge.

2.2. Cilji proučevanja

V diplomskem bom predstavil razvoj doktrine strateškega bombardiranja, ki se je oblikovala v ZDA po koncu druge svetovne vojne in je bila uporabljena v vietnamski vojni, ter podal širši pogled na samo teorijo strateškega bombardiranja. V diplomskem delu želim poiskati vzroke za ameriško odločitev o uporabi strateškega bombardiranja v vietnamski vojni, želim analizirati potek posameznih letalskih strateških kampanj ter ugotoviti, kje je bilo strateško bombardiranje učinkovito in kje ne, ter analiziram vzroke za uspeh oz. neuspeh. Eden od ciljev je tudi poiskati odgovor na vprašanje, ki se v analizah vietnamske vojne vseskozi pojavlja (sicer predvsem pri najvišjih častnikih letalstva), in sicer, ali bi bilo možno vojno končati že leta 1964 (ali 1969) –

ob primerni uporabi zračne prevlade oz. strateškega bombardiranja oz. ali bi bilo mogoče v vojni zmagati le z uporabo strateškega letalstva.

V diplomskem delu želim podati tudi analizo strateških napak ameriškega civilnega in vojaškega vodstva, ki so botrovale k neuspehu strateškega bombardiranja.

2.3. Metode proučevanja

Pri analizi strateških in političnih odločitev o strateškem bombardiranju sem uporabil temeljno metodo proučevanja, in sicer analizo pisnih virov oz. analizo sekundarnih virov. Analiza temelji na proučevanju knjižnih virov, člankov, zbornikov in virov, ki so dosegljivi na internetu.

Pri proučevanju pa sem uporabil naslednje raziskovalne metode:

- deskriptivna metoda, s katero sem opisal in pojasnil temeljne pojme, ki so uporabljeni v diplomskem delu,
- historiografska metoda, s katero sem po analizi virov, orisal potek kampanj strateškega bombardiranja oz. kronološko-vzročno zaporedje dogodkov,
- analitično-sintetična metoda, ki sem jo uporabil pri podajanju lastnega mnenja o strateških napakah pri uporabi letalstva v vietnamski vojni

2.4. Hipoteze

2.4.1. Glavna hipoteza

Strateško bombardiranje v vietnamski vojni ameriškim silam kljub spremembam v strategiji letega, ni prineslo pričakovanega uspeha.

2.4.2. Izpeljani hipotezi

1. Prva faza strateškega bombardiranja (1965-1968) ni bila uspešna predvsem zaradi nasprotovanj med civilnim in vojaškim vodstvom oboroženih sil (omejitve predsednika Johnsona pri izvedbi strateškega bombardiranja).

2. Druga faza strateškega bombardiranja (1972) je bila uspešna zaradi spremembe cilja ZDA v vietnamski vojni (umik in premirje), izvedbe strateškega bombardiranja brez omejitev

predsednika Nixona, ter spremenjenih razmer na vojskovališču (neuspeh ofenzive Tet in velikonočne ofenzive, prehod iz gverilskega v konvencionalno bojevanje).

2.5. Opredelitev temeljnih pojmov

2.5.1. Strateško bombardiranje

- Strateško bombardiranje je neposreden napad na nasprotnikovo matično državo s ciljem prikrajšati ga za sredstva ali voljo za nadaljevanje vojskovanja (Dupuy, 1993: 392). Strateško bombardiranje je izvajanje operacij, ki so namenjene uničenju izbranih vitalnih ciljev s sistematično uporabo sile. Vitalni cilji so lahko ključni proizvodni sistemi, viri naravnih surovin, skladišča s pomembnim materialom, elektroenergetski sistem, komunikacije, pomembne kmetijske površine ... Uničenje teh ciljev pomeni tudi uničenje nasprotnikovih možnosti oz. sredstev ter volje, da bi nadaljeval z vojskovanjem (Kurtz, 1999: 361).
- Strateško letalstvo je letalstvo, ki je organizirano in opremljeno za izvajanje operacij globoko v zaledju sovražnika (Dupuy, Johnson, Hayes; 1986: 208). Strateški bombniki so bombniki, oboroženi z jedrskim orožjem, ali bombniki, katerih glavni cilj je prodor globoko v zaledje sovražnika ter delovanje po strateških ciljih, kot so komunikacijski in poveljniški centri, gospodarski objekti, energetika, transport, skladišča jedrskega orožja, vojaške baze, za uresničitev teh ciljev pa so lahko oboroženi tudi s konvencionalnim orožjem (Dupuy, Johnson, Hayes; 1986: 208).
- Temelj doktrine strateškega bombardiranja je prepričanje, da ima nasprotnik ključne oz. vitalne centre, katerih uničenje pomeni tudi uničenje sposobnosti nasprotnika za nadaljnje vojskovanje. Ti cilji niso univerzalni za vsako državo, temveč je treba te vitalne centre v procesu izbiranja ciljev pravilno določiti. V sodobnih industrijskih državah naj bi obstajala razvita industrijska mreža, kar pomeni, da je celotna industrija neke države povezana v mrežo oz. sistem. Za uspešno uničenje industrije nasprotnika je potrebno uničiti le njene ključne dele in ne celotne industrije – t. i. teorija lijaka (Lungu, <http://www.airpower.maxwell.af.mil/airchronicles/cc/Lungu.html>, 20. 5. 2003).

Drugi cilj strateškega bombardiranja pa je volja oz. morala nasprotnika, tako političnega vodstva, kot civilnih prebivalcev. Zagovorniki te doktrine namreč verjamejo, da obstaja neka točka uničenja, ko nacija več ne more zdržati in se "zlomi". V tem primeru bo

prebivalstvo samo prenehalo z vojskovanjem (lahko tudi z zamenjavo političnega vodstva, civilnim uporom ...) (Tilford, 2002: 2-7) .

- Bombniško letalstvo je rod vojnega letalstva namenjen uničevanju različnih ciljev z bombami ali raketami zrak-zemlja (Vojna enciklopedija 1, 1970: 689). V grobem lahko naloge bombniškega letalstva razvrstimo v tri kategorije: (1) podpora enotam na tleh, (2) bombardiranje poti oskrbe ter premikov enot na bojišče¹ in (3) strateško bombardiranje (Smith, 2000: 167). Bombniško letalo je namenjeno za bombardiranje kopenskih in pomorskih ciljev iz zraka ter je projektirano in izdelano za nošenje bomb in vodenih raket zrak-zemlja (Vojna enciklopedija 1, 1970: 696).
- Teorija strateškega bombardiranja je nastala med in po koncu prve svetovne vojne. Za začetnika te teorije štejemo poveljnika prvega italijanskega letalskega bataljona Giulia Douheta. Med povojne zagovornike strateškega bombardiranja štejemo še Hughha Trencharda in Williama Mitchella.

Douhet je svoje teorije zapisal v knjigi *Prevlada v zraku* (prva izdaja leta 1921, druga, radikalnejša izdaja leta 1927). Njegovo temeljno prepričanje je bilo, da mora letalstvo doseči prevlado v zraku z napadom na nasprotnikova letališča in industrijo in ne z zračnimi bitkami. S tem nasprotniku zmanjšamo možnosti za nadaljevanje vojne in zbijemo moralo prebivalstvu (Miličič, 2004: 3-4). Douhet je verjel, da lahko ena država uniči drugo zgolj s strateškimi bombniki in je mornarici in kopenski vojski dodelil le pomožno vlogo. Douhet je strateško bombardiranje opredelil tudi matematično. Po njegovem je možno povprečno veliko mesto (tistega časa) uničiti že s 500 ton letalskih bomb, ki naj bi nadomestile 10.000 artilerijskih projektilov kalibra 305 mm. Francijo bi bilo po njegovem možno "uničiti" že s 100.000 t bomb (Kennett, 1982: 48). Z današnjega pogleda je jasno, da je Douhet precenil moč letalstva, predvsem psihološke učinke bombardiranja. V svojih zapisih je predvidel najboljše razmere: nobenih napak pilotov, letala vedno pridejo do cilja in vedno uničijo izbrane cilje, pri tem tudi ni upošteval geografskih in vremenskih dejavnikov, protizračne

¹ Ang. *interdiction*. Tudi te naloge so lahko strateške ali taktične. V taktičnem smislu pomeni sistematični napad na nasprotnikovo logistično mrežo, z namenom uničenja ali pa vsaj upočasniti pretok osebja in materiala na bojišče. (Gilster: <http://www.airpower.maxwell.af.mil/airchronicles/aureview/1977/may-jun/gilster.html>, 22. 05. 2003). Tudi v strateškem smislu gre pravzaprav za napad na enake cilje, vendar so posledice dolgoročne in vplivajo na celoten potek vojne, medtem ko ima takšno bombardiranje v taktičnem smislu neposreden vpliv na izid posameznih bojev (Wendt: <http://www.airpower.maxwell.af.mil/airchronicles/apj/4sum90.html>, 19. 05. 2003).

obrambe, nasprotnikovega lovskega letalstva (Miličić, 2004: 4). Navkljub povedanemu, pa je Douhet dodobra razburkal širšo javnost ter sprožil razprave o letalstvu v strokovnih krogih, predvsem v sredini 30. let prejšnjega stoletja v ZDA.

Hugh Trenchard, ki je bil med prvo svetovno vojno namestnik poveljnika britanskega Kraljevega letalskega korpusa (RFC), je dejal (v Smith, 1994: 16): "Letalskim silam za zmago nad nasprotnikom ni potrebno najprej premagati njegovih oboroženih sil. Letalske sile lahko preletijo mornarico in kopensko vojsko ter neposredno napadejo centre proizvodnje, transporta in komunikacije." Bil je prepričan, da je letalo v svojem bistvu strateško orožje, ki mu ni para pri uničevanju morale nasprotnikovega prebivalstva. Trdil je, da psihološki učinek bombardiranja dvajsetkrat presega materialnega. Za razliko od Douheta pa ni zagovarjal bombardiranja mest, temveč bombardiranje industrije – s tem bi uničili moralo industrijskih delavcev. Trenchard je verjel v tri komponente letalskega bojevanja: prevlada v zraku je nujna za zmago, letalo je ofenzivno orožje, psihološki učinek bombardiranja je bistveno večji od povzročene fizične škode (Miličić, 2004: 6). Po koncu vojne je Trenchard postal poveljnik novoustanovljenega Kraljevega vojaškega letalstva (RAF).

Največji zagovornik strateškega letalstva v ZDA pa je bil William Mitchell (v Smith, 1994: 18): "Nastanek letalskih sil, ki letijo neposredno do nasprotnikovih vitalnih centrov in jih nevtralizirajo ali uničijo, daje povsem nov značaj celotnemu sistemu vodenja vojn. Sedaj vemo, da je nasprotnikova kopenska vojska nepravi cilj. Pravi cilj so nasprotnikovi vitalni centri." Po koncu prve svetovne vojne je trdil, da je bombnik tisto orožje, ki bo končalo pozicijsko bojevanje, odstranilo pomorsko grožnjo (zelo odmevni so bili njegovi uspešni poskusi potapljanja zaplenjenih bojnih ladij z bombami leta 1921, s katerimi je pokazal na ranljivost ladij pred napadi iz zraka) in naredilo vojno bolj humano. Čeprav je tudi Mitchell zanemaril vlogo protiletalskih topov, pa je za razliko od Douheta videl zračno bitko kot način doseganja zračne premoči (Miličić, 2004: 7-8).

Vsi trije teoretiki so gotovo precenili moč strateškega letalstva, vendar so te teorije pripomogle k nastajanju strateškega letalstva pred drugo svetovno vojno, še posebej pa med vojno samo. Za napad na Veliko Britanijo (10. julij 1940) je Nemčija določila 1015 bombnikov, 346 bombnikov strmoglavcev in 1308 lovskih letal, s ciljem zagotoviti premoč v zračnem prostoru in ustvariti pogoje za invazijo. "Eden od ciljev pa je bil tudi zlomiti angleško moralo v Londonu, podobno kot v 1. svetovni vojni, ko je Nemčija z letali že

napadla London (25. maj 1917–20. maj 1918). Takrat je bilo kar nekaj poročil o zmedu v Londonu in celo paniki v parlamentu" (Kennett, 1984: 25-26). Kljub močnim dnevnim napadom, ki so se začeli 8. avgusta 1940 na britanska letališča in tovarne letal, Nemcem ni uspelo zagotoviti premoči v zraku, s čimer "bi lahko zavračali britansko ladjevje in tako omogočili naslednjo fazo nemškega načrta: okupacijo Britanije" (Druga svetovna vojna 1, 1981: 168). Množična bombardiranja Londona in kasneje industrijskih centrov, niso dala pričakovanih rezultatov, ampak so samo povečala odpor britanskih pilotov, ki so Nemcem povzročali izgube. Zaradi tega so bili Nemci konec septembra prisiljeni preiti na nočna bombardiranja. Kljub velikemu uničenju, ki ga je povzročilo bombardiranje, pa je morala Britancev ostala visoka, vse bolj pa se je večala tudi moč britanske protiletalske obrambe, zaradi česar so bili Nemci na začetku maja 1941 prisiljeni končati bombardiranje Velike Britanije. Tako je nemško letalstvo v bitki za Britanijo doživelo velik neuspeh (Druga svetovna vojna 2, 1981: 183). Poleg tega pa nemški bombniki niso bili "učinkoviti". "Ocenjuje se, da je bilo v Londonu na vsako tono bomb ubitih 5 in ranjenih 15 ljudi. Na Veliko Britanijo je padlo 71.000 t bomb, ki so povzročile 60.000 smrtnih žrtev, od tega 30.000 v Londonu. Poleg tega ni nikakršnega dokaza o zmanjšanju morale med prebivalci" (Kennett, 1984: 121-122).

Na konferenci v Casablanci, 21. januarja 1943, so zavezniki sprejeli odločitev o sistematični zavezniški zračni ofenzivi proti Nemčiji, s ciljem uničiti vojaški, industrijski in ekonomski potencial Nemčije (Clodfelter, 1989: 4). Pri tem so se Američani opredelili za dnevno bombardiranje industrijskih in vojaških objektov (kar so zaradi ogromnih izgub pri napadu na Schweinfurt opustili in pričeli z nočnim bombardiranjem), medtem ko so Britanci ostali pri strategiji množičnega nočnega bombardiranja velikih mest, pri čemer so upali, da bodo z zlomom morale prebivalcev zmanjšali tudi industrijski potencial. Dejstvo je, da so letala v Nemčiji povzročila uničenje mest in industrijskih kompleksov, vendar pa se Nemčija ni zlomila, dokler se niso zavezniki srečali v Berlinu. Na Nemčijo je v dveh letih padlo skoraj 3.000.000 t bomb (Kohn, 1988: 129) pa vendar industrija ni bila popolnoma paralizirana. Hamburg, Dresden in Berlin so bili skoraj popolnoma uničeni, a do civilnega upora ali zloma morale ni prišlo. "Po nekaterih ocenah je bila britanska letalska kampanja proti Nemčiji celo bolj uničevalna za britansko gospodarstvo kot za nemško" (Smith, 2000:18).

Večina sodobnih avtorjev vidi učinkovitost bombniške ofenzive v posrednem učinku na nemško vojaško načrtovanje – izdelava povračilnih orožij (raketa V2) in naraščanje števila protiletalskih topov, glede na račun drugih vej oboroženih sil. Raketa V2 je bila zelo

zahteven in drag tehnični podvig, ki je porabljal redke vire, cena izdelave in uporabe pa je bila enaka izdelavi atomske bombe. Glede učinkovitosti bombardiranja Nemčije pa je veliko vojaških zgodovinarjev mnenja, da je bil izid vojne odločen v drugi polovici leta 1943 na vzhodni fronti, še preden je letalska ofenziva dosegla kakšne vidnejše uspehe. Največji uspeh strateške letalske ofenzive je vezanje velikega dela nemške proizvodnje – usmerjenost k izdelavi letal, protiletalskega orožja in povračilnih raket V2 (Miličić, 2004: 76).

18. aprila 1942 so ameriške sile prvič bombardirale Tokio, Kobe, Jokohamo in Nagojo, kot povračilo za napad na Pearl Harbour. Na Pacifiku so Američani uporabljali letalo B-29, najbolj impresivno letalo tistega časa z nosilnostjo do 10 t bomb in doletom 1.500 km. Junija 1944 se je začela sistematična zračna kampanja proti Japonski in njenim mestom. "Napadi so se stopnjevali do marca 1945, ko je v enem samem napadu 334 ameriških bombnikov z 2.000 t zažigalnih bomb (japonska mesta so bila v veliki meri lesena) ubilo 100.000 prebivalcev Tokia" (Kennett, 1984: 171). Do konca maja tega leta je bil Tokio praktično uničen, 1.000.000 prebivalcev je ostalo brez doma. Vrhunec ameriškega bombardiranja Japonske pa predstavljata iz bombnika B-29 odvrženi atomski bombi na Hirošimo (6. avgust 1945) in Nagasaki (9. avgust 1945). Za zagovornike strateškega bombardiranja je atomska bomba pomenila dokaz, da se lahko državo porazi brez uporabe kopenskih sil.

Že med vojno je predsednik Roosevelt ustanovil skupino strokovnjakov, ki je po koncu vojne pripravila poročilo U.S. Strategic Bombing Survey z namenom, da bi raziskala uspešnost zavezniškega strateškega bombardiranja (Kohn, 1988: 53). Poročilo pravi: "Zaradi bombardiranja je nemška morala padla, kar se je pokazalo v izgubi zaupanja v zmago, v politično vojaško vodstvo in njegovo propagando ter v dejstvu, da je bil leta 1944 zaradi političnih razlogov aretiran vsak tisoči Nемец" (Miličić, 2004: 69).

Po drugi strani pa isto poročilo navaja: "Psihična reakcija Nemcev na bombardiranja je bila presenetljiva. Navkljub neprestanemu bombardiranju, uničenju njihovih domov in lastnine, nemogočih pogojev za življenje, so pokazali presenetljivo odpornost. Njihova morala, njihova vera v zmago v vojni in zaupanje v voditelje se je zmanjšalo, a ne glede na to, so še vedno nadaljevali z učinkovitim delom, vse dokler so obstajali fizični pogoji za proizvodnjo" (Clodfelter, 1989:9). Končna ugotovitev omenjenega poročila pa pravi: "Tudi izkušnja na Pacifiku je v skladu z ugotovitvami za Evropo, in sicer da je potreben

nepretrgan in natančen napad na izbrane cilje za uspešnost pri uničenju nasprotnikovih virov. Tako Japonska kot Nemčija sta pokazali, da nobena nacija ne more dolgo zdržati, če dovoli nasprotniku, da svobodno uporablja zračne sile nad njenim ozemljem. V prihodnosti bo potrebno v popolnosti izrabiti dejstvo, da lahko zgolj z letali dosežemo enako uničenje kot s kopensko invazijo (Clodfelter, 1989:12)." Uradni viri so torej navkljub vsemu pri uspehu zaveznikov v drugi svetovni vojni pripisali ključno vlogo strateškemu letalstvu.

- Dejstvo je, da teorija strateškega bombardiranja pred drugo svetovno ni bila preizkušena v praksi. Druga svetovna vojna pa je pokazala, da je strateške kampanje zelo težko organizirati in izpeljati. Pokazalo se je, da je takšen način vojskovanja v izredno finančno breme. Vitalne točke je bilo zelo težko poiskati in jih še težje uničiti; natančnega bombardiranja v drugi svetovni vojni praktično ni bilo. Tudi ideja, da bo morala oz. volja prebivalstva uničena s pomočjo letal, se je pokazala za slepilno. Prebivalci Španije, Velike Britanije, Nemčije in Japonske so stoično prenašali bombardiranja. Morala je morda bila nizka, a do zloma ni prišlo (Smith, 2000: 18-19). "Lahko torej rečemo, da je imelo strateško bombardiranje v drugi svetovni vojni pomembno vlogo, vendar je bilo le del vseh prizadevanj zaveznikov za zmago v vojni" (Tilford, 2002: 7).

2.5.2. Strategija

- Strategija na splošno označuje načrt za usklajeno uporabo virov zaradi uresničitve zastavljenih ciljev. V tem smislu je strategija splošni program nalog in dolgoročnega delovanja na določenem področju. Strategija povezuje cilje in sredstva z namenom doseči zastavljene cilje (Vojna enciklopedija 9, 1975: 171).
- Vojaška strategija je disciplina v sistemu vojaške znanosti in veja veščine vojskovanja, ki se ukvarja z najpomembnejšimi vprašanji pripravljanja in izvajanja oboroženega boja kot bistvene sestavine vojne, hkrati pa je praktična dejavnost najvišjega vojaškega vodstva v zvezi s pripravljanjem in izvajanjem oboroženega boja (Vojna enciklopedija 9, 1975: 171).

2.5.3. Operacija

- Operacija kot bojna dejavnost natančneje označuje celoto vzporednih (istočasnih) in dopolnjujočih se delovanj, ki se izvajajo koordinirano, organizirano in po enotnem načrtu, na določenem prostoru in v določenem časovnem obdobju, zaradi doseganja operativnih ali strateških ciljev. Navadno je to najvišja oblika bojnega delovanja, ki ga običajno izvajajo

večje združene enote (armade, armadne skupine, fronte), v določenih pogojih pa tudi manjše enote (brigade, skupine brigad, divizije), kadar se z njihovimi akcijami dosegajo operativni cilji (Vojna enciklopedija 6, 1973: 388).

- Operacije vplivajo v večji ali manjši meri na končni ali delni izid določenega obdobja bojevanja, lahko pa tudi vojne v celoti. Običajno se operacija deli na posamezne faze, in sicer: pripravljalno, dejavno (dejanski spopad) in zaključno. Faz ni mogoče ostro ločevati – niti časovno niti prostorsko – saj vsaka izhaja iz predhodne, ki obenem ustvarja tudi pogoje za uspeh naslednje (Vojna enciklopedija 6, 1973: 388).

2.5.4. Kampanja

- Kampanja je termin, s katerim se v vojaški literaturi označuje določeno obdobje vojne oz. skupek operacij strateškega pomena, ki jih načrtuje vrhovno poveljstvo. Kampanja lahko traja nekaj mesecev, v njenem izvajanju pa sodelujejo skupine armad in front z istimi cilji. Njeni rezultati nimajo le političnega in vojaškega vpliva, temveč lahko vplivajo celo na rezultat same vojne (Vojna enciklopedija 4, 1972: 212).

2.5.5. Vojna doktrina

- Je sistem teoretskih postavk in praktičnih rešitev določene države (oziroma skupine držav) v odnosu do vojne in vojskovanja kot tudi do celotnega vojaškega sistema v vojni in miru. Tako kot je vojna širši pojem od samega oboroženega boja, je tudi vojna doktrina v prvi vrsti razumljena kot družbeno-politična kategorija (Vojna enciklopedija 7, 1974: 765).
- Tako se loči od vojaške doktrine, ki izhaja iz vojne doktrine in se nanaša samo na oborožene sile in vodenje oboroženega boja. Z vojno doktrino države določijo, kakšne vrste vojne bodo vodile (osvobodilno, napadalno, osvajalno, obrambno), njene dimenzije in politične cilje, osnovne oblike vodenja vojne in stopnjo angažiranja vojaških sil, osnovne oblike oboroženega delovanja (partizanski, frontalni, kombinirani). Določijo se tudi kategorije osnovnih sredstev, ki bodo uporabljena za vodenje vojne (biološka, jedrska, kemična, ekonomska, konvencionalna ...). Glavni faktorji, ki vplivajo na obliko in vsebino vojnih doktrin, so obstoječi družbeni sistem v državi, stopnja razvoja proizvodnih sredstev in ekonomsko-materialnega nivoja družbe, geografski in demografski faktor, geostrateški položaj, zgodovinske izkušnje in tradicija, narodna enotnost, ipd. (Vojna enciklopedija 7, 1974: 765).

2.5.6. Letalstvo

Večina sodobnih oboroženih sil je sestavljena iz treh zvrsti, v ZDA pa obstaja tudi četrta. Oborožene sile ZDA tako sestavljajo:

- kopenska vojska oz. *United States Army*,
- vojna mornarica oz. *United States Navy*,
- vojaško letalstvo oz. *United States Air force*,
- marinci oz. *United States Marine corps*

(http://en.wikipedia.org/wiki/United_States_Armed_Forces, 22. 5. 2004).

Posamezne zvrsti oboroženih sil so sestavljene iz rodov. S pojmom letalstvo ponavadi označujemo zvrst vojaških letalskih sil, pa tudi rod znotraj te zvrsti. V naslovu tega diplomskega dela sem s pojmom letalstvo označil vse letalske sile, ki so sodelovale v strateškem bombardiranju v vietnamski vojni, torej vojaško letalstvo (US Air Force), Strateško zračno poveljstvo (Strategic air command) in letalstvo mornarice (US Naval aviation).

2.6. Seznam uporabljenih kratic

ARVN	Oborožene sile Republike Vietnam oz. Južnega Vietnama
CIA	Centralna obveščevalna agencija (Central intelligence agency)
DIA	Obrambna obveščevalna agencija (Defense intelligence agency)
JV Azija	Jugovzhodna Azija
NVA	Oborožene sile Demokratične republike Vietnam oz. Severnega Vietnama
PACAF	Letalske sile ZDA na Pacifiku (United States Air forces Pacific)
SAC	Strateško zračno poveljstvo (Strategic air command)
SZ	Sovjetska zveza
TAC	Taktično zračno poveljstvo (Tactical air command)
USAF	Letalske sile ZDA (United States Air force)
ZDA	Združene države Amerike

3. ORIS STRATEGIJE ZDA PO KONCU DRUGE SVETOVNE VOJNE

V tej točki predstavljam dogodke po drugi svetovni vojni, ki so ključno vplivali na razvoj doktrine strateškega bombardiranja in posledično na oblikovanje vojaškega letalstva ZDA. Poleg tega pa v tej točki na kratko podajam tudi razvoj in temeljne značilnosti ameriške nacionalno-varnostne in vojaške strategije do začetka vietnamske vojne.

3.1. Obdobje do korejske vojne

Po koncu druge svetovne vojne je letalstvo ZDA ocenilo svojo vlogo v vojni kot odločujočo. Atomska bomba je pomenila, da dobro načrtovana in izpeljana akcija lahko odloči prihodnje vojne. Strateško bombardiranje je dobilo najmočnejše orožje, bombnik B-29 z atomsko bombo. "Destruktivna moč atomske bombe je ponudila možnost strateškega napada na nasprotnika že na samem začetku konflikta, brez potrebe po mobilizaciji kopenske vojske in mornarice" (Clodfelter, 1989: 11). ZDA pa so se soočile z novim sovražnikom, in sicer globalno grožnjo komunizma pod vodstvom Sovjetske zveze. ZDA so se po vojni demobilizirale, nasproti pa jim je stala Sovjetska zveza z ogromno oboroženo silo, predvsem kopensko vojsko. Atomsko orožje je tako postalo idealno – po drugi strani pa tudi edino sredstvo odvrčanja nasprotnika (Michel, 2002: 1).

Ker je imelo v tistem času le vojaško letalstvo možnost uporabe atomske bombe, se je leta 1947 osamosvojilo kot samostojna zvrst oboroženih sil (pred tem je bilo pod poveljstvom kopenske vojske ZDA) – z imenom United States Air Force (*USAF*). Lahko rečemo, da je doktrina strateškega bombardiranja postala razlog za osamosvojitev letalstva. Vse nuklearne sile pa so že leta 1946 postale del Strateškega zračnega poveljstva (*Strategic Air Command – SAC*), ki je leta 1947 postalo del USAF-a. Posebnost SAC-a pa je bila, da se je sicer organizacijsko nahajal znotraj USAF-a, vendar je načelnik SAC-a odgovarjal neposredno predsedniku ZDA. Tako je SAC praktično obstajal kot samostojna zvrst oboroženih sil. Konec leta 1948 je postal načelnik SAC-a general Curtis LeMay, "ki je verjel da bi morala biti obramba ZDA zaupana izključno bombniškemu letalstvu" (Michel, 2002: 1). Ker so tudi visoki častniki USAF-a izhajali večinoma iz vrst bombniškega letalstva ZDA v drugi svetovni vojni, je LeMayu uspelo preusmeriti v SAC kar 46% celotnega obrambnega proračuna v obdobju Eisenhowerjeve administracije (Michel, 2002: 3). Krepitev strateškega letalstva pa je pomenila tudi manjšo vlogo taktičnega lovskega letalstva (oz. TAC – taktično zračno poveljstvo) in letalstva za podporo kopenske vojske.

Po koncu druge svetovne vojne so ZDA v ekonomskem pogledu postale velesila, oz. vodilna kapitalistična država. Delež ZDA v industrijski proizvodnji zahodnega sveta je znašal okoli 54%, poraz Japonske in Nemčije pa je bistveno vplival pri krepitvi tega položaja. ZDA so postale gospodarsko in vojaško najmočnejša država na svetu. Odpiranje novih vojaških baz na drugih kontinentih ter monopol nad jedrskim orožjem, so pomenili, da je politika ZDA postajala vse bolj globalna (Vukadinović, 1985: 61).

V povojnih letih se je vse bolj kazalo nasprotovanje med nekdanjimi zavezniki v drugi svetovni vojni. Ameriška zunanja politika, ki se je zavedala zaostrene situacije, se je usmerila k oblikovanju celovite politike, ki bi odgovarjala vsem kapitalističnim državam v boju proti sovjetski politiki (Vukadinović, 1985: 66).

S tem namenom je Trumanova administracija sprejela t. i. Trumanovo doktrino in Marshallov načrt oz. nacionalno varnostno strategijo meča in ščita. Temelj nove nacionalno varnostne strategije je bilo ponovno naraščanje oboroženih sil ZDA in povečanje obrambnega proračuna. Truman je verjel, da mora biti politika ZDA usmerjena k podpori svobodnih narodov – Marshallov načrt za ekonomsko pomoč Evropi. Ta strategija pa je tudi pomenila pripravljenost ZDA na uporabo jedrskega orožja v spopadu s SZ (Ball, 1990: 85-86).

3.2. Korejska vojna

25. junija 1950 se je pričela vojna na Korejskem polotoku, ko je severnokorejska vojska prečkala mejo na 38. vzporedniku in napadla Južno Korejo. Cilj komunističnih sil je bil združiti državo, medtem ko je bil ameriški cilj povrnitev samostojnosti nekomunistične Južne Koreje (Tilford, 2002: 15). Trumanova administracija je ocenila agresijo Severne Koreje kot del sovjetskega načrta za svetovno dominacijo. Eden od pomembnih ciljev je bila obramba Južne Koreje, brez sproženja jedrske vojne (Clodfelter, 1989: 13). Za letalstvo ZDA je bila vojna tako omejena, saj je bilo jasno, da v tej vojni ne sme uporabiti jedrskega orožja (Tilford, 2002: 15).

Posredovanje sil pod mandatom Organizacije združenih narodov je bilo namenjeno čimprejšnjemu končanju konflikta. Politične omejitve – da ne bi prišlo do neposrednega napada na Kitajsko ali SZ – so tako preprečile uporabo strateškega bombardiranja, navkljub dejstvu da je Kitajska intervenirala, ko so se ameriške sile približale njenemu ozemlju ob reki Yalu. Leta 1952 je general Clark pričel s kampanjo taktičnega bombardiranja, ki je skupaj z grožnjo jedrskega spopada pomenila ključen faktor pri podpisu mirovnega sporazuma. V kampanji so

bila letala uporabljena kot podpora kopenski vojski, ter za prekinjanje poti oskrbe in premikov enot (Lungu, <http://www.airpower.maxwell.af.mil/airchronicles/cc/Lungu.html>, 20. 5. 2003).

Letalstvo ZDA je v Korejo poslalo enote, ki niso bile del nacionalne strategije meč in ščit. To so bili bombniki B-29 brez jedrske oborožitve. Po prepričanju generala LeMaya so bile to drugorazredne enote (LeMay v Kohn, 1988: 87). General LeMay pravi, da strateško bombardiranje v Koreji ni bilo možno, saj so bili ključni resursi severno od reke Yalu, torej na Kitajskem, kamor pa letalstvo ni smelo (v Kohn, 1988: 87).

Pravi celo, "da je edina stvar, ki se jo lahko naučimo iz korejske vojne, ta, kako se ne sme uporabljati strateškega letalstva" (v Kohn, 1988: 88). General LeMay je v drugi svetovni vojni vodil kampanjo proti Japonski in je bil eden glavnih zagovornikov uporabe tako zažigalnih bomb (ki so povzročile tako veliko uničenje), kot jedrskega orožja. Tudi leta 1950 je kot sam pravi: "Pentagonu neuradno predlagal, da bi SAC uporabil zažigalne bombe nad nekaterimi severnokorejskimi mesti" (v Kohn, 1988: 88). Predlog je bil seveda zavrnjen, saj bi bilo tudi v tem primeru preveč civilnih žrtev. Generalu LeMayu pa se zdi čudno, da so Američani v treh letih "ravno tako požgali večino severnokorejskih mest in pobili 20% populacije na Korejskem polotoku. V obdobju treh let je bilo to sprejemljivo, na začetku vojne pa moj predlog nikakor ne" (v Kohn, 1988: 88).

Slika 1: General Curtis E. LeMay

Vir: <http://www.airpower.maxwell.af.mil/airchronicles/cc/lemay.html> (6. 11. 2003).

Po koncu korejske vojne pa je generalštab ameriške vojske ocenil, da je bila korejska vojna samo odvrčanje pozornosti od splošnega sovjetskega napada (Tilford, 2002: 21). SAC in njegov načelnik general LeMay sta ocenila, da je bila korejska vojna posebnost, naslednja vojna, v kateri bodo sodelovale ZDA, pa naj bi bila po njihovem mnenju jedrska (Clodfelter, 1989: 26).

3.3. Obdobje po koncu korejske vojne

Ko je ameriški predsednik postal Eisenhower, je strategijo meč in ščit zamenjala t. i. strategija množičnega maščevanja. Nova strategija je pomenila, da morajo biti ZDA pripravljene za

uporabo takšne sile, da bi bila morebitna agresija za napadalca "predraga". Za to pa sta bila potrebna dva faktorja: sposobnost in verodostojnost. To je pomenilo, da morajo ZDA zgraditi takšne oborožene sile, da lahko preživijo prvi napad s strani Sovjetske zveze, da lahko v trenutku odgovorijo na napad, maščevanje pa mora biti takšno, da bodo oborožene sile ZDA povzročile uničenje nasprotnika (Ball, 1990: 87).

Po mnenju generala LeMaya je strategija množičnega maščevanja pomenila: "da imaš tako ogromno moč, da te nihče ne upa napasti. Takšno mnenje sem želel doseči tudi znotraj SAC-a – zgraditi takšno moč, da nam je ne bi bilo potrebno nikoli uporabiti" (v Kohn, 1988: 108-109).

Sprejetje takšne strategije, uspešni poskusi Sovjetske zveze z vodikovo bombo, izstrelitev Sputnika in t. i. bombniška vrzel², so bila dejstva, ki so v USAF-u ustvarila prioriteto nalogo za pripravo na jedrsko vojno. Ameriški jedrski arzenal se je povečal iz 1.750 bojnih glav leta 1954 na 26.500 leta 1962, SAC pa je nadzoroval večino tega orožja (Clodfelter, 1989: 27). Do leta 1957 je imel SAC preko 30 baz v tujih državah (Kohn, 1988: 88). 1. maja 1954 je izšel Priročnik letalstva za strateške zračne operacije 1-8 (Air force manual 1-8, Strategic air operations), ki se je zanašal predvsem na teorije strateškega bombardiranja do vključno druge svetovne vojne. Korejska vojna je bila v priročniku zanemarjena (Clodfelter, 1989: 27). Priročnik je definiral strateške operacije kot:

Napade, ki so namenjeni razkolu nasprotnikovega naroda do te mere, da se zlomita njegova volja in zmožnost upora. Te operacije se vodijo neposredno proti narodu in ne proti razvrščenim enotam. Nekje v strukturi sovražnega naroda se nahajajo občutljivi elementi, katerih uničenje ali nevtralizacija najboljše pripomore k zlomu in izgubi volje do nadaljnjega obstoja... Struktura sodobnih narodov je preplet posameznih elementov in uničenje že enega takšnega elementa lahko vpliva na vse ostale (v Clodfelter, 1989:28).

Pet let kasneje je USAF izdal popravljeno verzijo priročnika, v katerem so avtorji upoštevali izkušnje iz korejske vojne. V njem so namreč zapisali, da lahko v prihodnosti pride tudi do lokalnih vojn. "V splošni vojni mora biti vsa ameriška vojaška moč usmerjena k skupnemu cilju

² Ang. *bomber gap*. Na začetku 50-ih let prejšnjega stoletja se je v ZDA pojavilo prepričanje, da je Sovjetska zveza izdelala precej več strateških bombnikov kot ZDA. Sovjeti so nove bombnike, ki so imeli dolet do ozemlja ZDA, odkrito kazali na vojaških paradah na Rdečem trgu. To prepričanje je bilo prisotno predvsem znotraj USAF-a in SAC-a s čemer so lahko upravičili še večje obrambne izdatke. Z današnje perspektive je jasno, da so bile v tistem času ZDA pred Sovjetsko zvezo v številu strateških letal (http://www.coldwar.org/articles/50s/bomber_gap.php3, 5. 11. 2003).

prevlade nad nasprotnikom z zmago nad njegovimi napadalnimi silami in mu preprečiti dostop do resursov, s katerimi bo lahko nadaljeval vojno. V omejeni oz. lokalni vojni mora biti sestava sodelujočih sil, njihova strategija in delovanje vodena predvsem z vladnimi cilji v določeni konfliktni situaciji" (v Clodfelter, 1989: 29-30). S tem so avtorji potrdili, da se zavedajo vladnih oz. političnih omejitev v lokalni vojni, ki se v intenzivnosti ne bi mogla meriti s splošno jedrsko vojno. V lokalnih vojnah bi bila vloga letalstva omejena, vendar: "bi v primeru lokalne vojne letalstvo uporabilo točno odmerjeno silo zoper specifične elemente nasprotne sile" (Clodfelter, prav tam). Navkljub temu pa avtorji tega priročnika ugotavljajo: "Najboljša priprava na omejeno vojno je primerna priprava na splošno vojno" (Clodfelter, 1989: 31). Po koncu korejske vojne vojaški strokovnjaki torej niso verjeli v njeno ponovitev, temveč so večino sredstev vlagali v razvoj jedrskega orožja, ne samo letalskega, ampak tudi samostojnih medcelinskih balističnih raket ICBM. Politično vodstvo je temu vzgibu sledilo in namenjalo ogromna finančna sredstva v vojaško opremo in orožje.

Strategija množičnega maščevanja je torej predvidevala, da bo naslednja vojna totalna ter jedrska. Kot glavno območje možnega spopada se je v tistem času ocenjevala Evropa oz. napad Sovjetske zveze v Evropi – to pa je pomenilo tudi namestitev ameriškega taktičnega jedrskega orožja na ozemlje Zvezne republike Nemčije. Ta strategija je torej še v večji meri kot strategija meč in ščit pomenila pripravljenost za uporabo jedrskega orožja – uporabili naj bi celotni jedrski arzenal nad Sovjetsko zvezo in njenimi sateliti. Glavni cilji ameriškega jedrskega orožja so postala sovjetska in kitajska mesta. Po takratnih ocenah bi ZDA z maščevalnim napadom na mesta povzročile med 360 in 425 milijoni žrtev (Vukadinović, 1985: 112).

Leta 1961 je postal predsednik ZDA J. F. Kennedy³, ki je že v svoji predsedniški kampanji poudarjal, da je strategija množičnega maščevanja enaka holokavstu, takšna strategija pa po njegovem mnenju ni bila dovolj prepričljiva. Kennedy je verjel, da se je potrebno izogibati grožnji z jedrskim napadom na ozemlje Sovjetske zveze. Poleg tega je bila to doba uvajanja medcelinskih balističnih raket, kar je pomenilo, da je tudi ozemlje ZDA postajalo izpostavljeno nevarnosti sovjetskega jedrskega napada (Ball, 1990: 88-90).

Skupina politikov, znanstvenikov in strategov, zbrana okoli predsednika, je razvila t. i. strategijo prožnega odgovora. Vse prejšnje administracije so verjele, da ima Sovjetska zveza v Evropi prednost v konvencionalni oborožitvi, ter da je zato potrebno uporabljati strategijo

³ Ameriški predsedniki: 1933–1945 Franklin D. Roosevelt, 1945–1953 Harry S. Truman, 1953–1961 Dwight David Eisenhower, 1961–1963 John Fitzgerald Kennedy, 1963–1969 Lyndon Baines Johnson, 1969–1974 Richard Nixon, 1974–1977 Gerald Ford (<http://www.americanpresidents.org>, 5. 11. 2003).

zastraševanja z jedrskim orožjem. Predsednik Kennedy pa je nasprotno verjel, da ima Zahod več vojakov, boljše ekonomsko izhodišče ter več taktičnih bombnikov, s katerimi bi lahko zmagali tudi v konvencionalni vojni s Sovjetsko zvezo (Vukadinović, 1985: 167).

Kennedy je tudi verjel, da je strategija množičnega maščevanja ustvarila ogromen razkorak med konvencionalno in jedrsko komponento oboroženih sil. S tem so ameriške konvencionalne oborožene sile izgubile prožnost delovanja, s tem pa tudi verodostojnost v primeru kriz, ki ne bi vodile v jedrski spopad (Vukadinović, 1985: 165).

Strategija prožnega odgovora je tako poudarjala pomembnost razvijanja obeh komponent oboroženih sil. To pa ni pomenilo popolnega odstopa od jedrskega vojskovanja. Pri uporabi jedrskega orožja so ZDA izhajale iz načela vzajemnega zanesljivega uničenja⁴. Po tem načelu je bil cilj strateških jedrskih sil vzdrževati takšen jedrski arzenal, ki bo še naprej odvrčal jedrski napad na ZDA in njene zaveznice; nasprotniku pa morajo zadati nesprejemljivo škodo, celo v primeru, ko bi le-ta prvi napadel z jedrskim orožjem (Ball, 1990: 91).

Lahko torej rečemo, da je s prihodom Kennedyjeve administracije v ameriški strateški misli v glavnem izginjala obsedenost z jedrskim orožjem in maščevanjem. Ta proces pa je bil dolgotrajen in možnost jedrskega spopada ni izginila čez noč. Bolj kot v politični sferi pa so dolgoletne priprave na jedrsko vojno gotovo pustile posledice na oborožene sile ZDA, predvsem na strateško bombniško letalstvo. Nova strategija je bila možna predvsem na račun USAF-a in SAC-a; glede na to, da je le-ta dobival skoraj polovico vseh obrambnih izdatkov, pa je bil ta proces še mnogo bolj boleč. Na začetku 60. let je bil USAF še vedno skoraj sinonim za SAC. "S perspektive letalskih poveljnikov je bilo strateško letalstvo tisto, ki je omogočalo učinkovito delovanje kopenske vojske in mornarice. Jedrska premoč naj bi bila prvi pogoj za vojskovanje v omejenih vojnah" (Tilford, 2002: 49). Kopenska vojska ZDA in mornarica sta znotraj generalštaba zavzeli povsem drugačno stališče, in sicer da je v prihodnosti precej bolj verjetna omejena oz. lokalna vojna kot splošna jedrska. "ZDA so bile dobro pripravljene za jedrsko vojno, ne pa tudi na omejene vojne" (Tilford, prav tam). Proračun za leto 1963 je tako prispeval k povečanju števila izstrelkov Minuteman in ni podprl nadaljnjih nakupov bombnikov B-52. Kopenska vojska se je povečala za dve diviziji, povečevalo pa se je tudi število bojnih in transportnih helikopterjev, kar je pomenilo tudi zmanjševanje vloge letalstva v taktični vlogi podpore kopenskimi enotami (Tilford, prav tam).

⁴ Ang. *mutal assured destruction* oz. MAD

4. SITUACIJA V VIETNAMU DO ZAČETKA VIETNAMSKE VOJNE

Jugovzhodna Azija z Vietnamom je nemirno območje z dolgo zgodovino vojn. Začetke konfliktov v novejši zgodovini lahko izsledimo v letu 1859, ko so na to območje pripluli Francozi. Prebivalstvo se je kolonialnemu režimu upiralo, vendar je bil leta 1883 podpisan Saigonski sporazum, ki sta ga podpisala Francija in cesar Tu Duc, s katerim je bila priznana suverenost Francije na celotnem območju današnjega Vietnama, do leta 1893 pa v celotni Indokini. Že takrat je prihajalo do manjših spopadov, najmočnejši civilni upor pa je nastopil leta 1908, ko se je prebivalstvo uprlo previsokim davkom. Leta 1940 so se na območje JV Azije izkrcale japonske sile, ki so povzročile umik francoskih. Prebivalstvo ni bilo zadovoljno niti z japonskim režimom, zato so 9. marca 1945 Japonci razglasili samostojen Vietnam, na čelu katerega je bil cesar Bao Dai, vendar njegove vladavine ni priznal nihče v Vietnamu. 2. septembra 1945 je komunistična stranka Viet Minh, na čelu katere je bil od leta 1941 Ho Chi Minh (oz. s pravim imenom Nguyen That Thang), prevzela oblast in razglasila samostojen Vietnam, cesar pa je abdiciral. Ameriški interes za JV Azijo se je pokazal že med drugo svetovno vojno, to je bila t. i. operacija "Eggshell" v okviru vojne na Pacifiku. "Glede na to, da je bil Viet Minh glavna sila, ki se je borila proti Japoncem, ji je ameriška Služba za strateške študije⁵ pomagala z inštruktorji in orožjem" (Bonds, 1979: 50).

Francozi so bili po koncu druge svetovne vojne sicer pripravljeni priznati Vietnam kot politično entiteto, vendar le v okviru zveze z matično državo, temu pa se je Ho Chi Minh uprl. Prišlo je do vojne, ki je trajala vse do leta 1954, kjer so v bitki za Dien Bien Phu Francozi doživeli dokončen poraz. Že Trumanova administracija je načelno potrdila pravico do samostojnosti Laosa, Kambodže in Vietnama, vendar je podprla tudi Francijo (politično in ne vojaško) v boju proti Viet Minhu. Tudi predsednik Eisenhower je podprl samostojnost treh držav, vendar pod pogojem, da bo najprej premagan komunizem. V tistem času se je tudi oblikovala t. i. teorija domin, ko naj bi Kitajska prevzela oblast preko komunističnih marionetnih vlad v Indokini (Kissinger, 1994: 626-629).

Po koncu spopadov s Francozi je bilo podpisano premirje v Ženevi, kjer so se dogovorili, da se Ho Chi Minh in njegovi privrženci umaknejo na ozemlje nad 17. vzporednikom, nekomunistične sile in Francozi pa na jug. Tako sta nastali dve državi: Demokratična republika Vietnam na severu, z glavnim mestom Hanoi in Republika Vietnam na jugu, z glavnim mestom Saigon. Med državama je potekala administrativna meja po 17. vzporedniku, vmes pa je bilo

⁵ Ang. Office of strategic services

razglašeno demilitarizirano območje. Ženevska konferenca pa je prinesla samostojnost tudi kraljevinama Laosu in Kambodži. V Ženevi so se dogovorili, da bodo leta 1956 izpeljali skupne volitve, ki naj bi pripeljale do združitve obeh držav. Do tega pa ni prišlo, saj je Ngo Dinh Diem (predsednik Republike Vietnam) z ameriško pomočjo volitve bojkotiral, saj je bilo gotovo, da bo združitev na volitvah uspela – to pa bi pomenilo komunistično oblast v Vietnamu (<http://www.eng.utah.edu/~jfbell/viettime.html> (5. 1. 2003) in <http://www.britannica.com/ebc/article?eu=407309>, 5. 1. 2003).

Slika 2: Jugovzhodna Azija leta 1954

Vir: Smith (1994: 21).

CIA je iz svojega štaba v Saigonu že leta 1954 pričela z manjšimi akcijami proti Severnemu Vietnamu, predvsem s sabotажami, propagandnim materialom, širjenjem dezinformacij itd. (Smith, 1994: 24-25). Do konca Eisenhowerjevega mandata so ZDA Južnemu Vietnamu podarile že več kot milijardo ameriških dolarjev in v Saigon napotile 1.500 uslužbencev, kjer je nastajala največja ameriška ambasada na svetu. Ustanovljena je bila Vojaška svetovalna skupina USMAG – United States Military Advisory Group, ki jo je sestavljalo 700 vojakov, podčastnikov in častnikov, kar je presegalo kvoto, ki je bila sprejeta na ženevski konferenci

(Kissinger, 1994: 639). Ko je postalo jasno, da so združitve Vietnama ne bo prišlo, se je pričel upor v podeželskih provincah Južnega Vietnama. Po oceni Pentagon Papers je do upora prišlo v letih 1957–58. To je bil upor pripadnikov komunistične stranke Viet Minh v Južnem Vietnamu, ki so se do konca leta 1957 združili v politično organizacijo imenovano Narodna osvobodilna fronta. V Južnem Vietnamu so to stranko imenovali Vietnam Cong San oz. Vietkong, kar pomeni vietnamski komunist. Vietkong je takrat želel pokazati, da se bori sam, brez pomoči Severnega Vietnama in je ustanovil gverilske bojne skupine (Bonds, 1979: 60-63). Glavni cilj teh gverilcev je bil preprečiti konsolidacijo legitimnih institucij na jugu. Glavna tarča napadov so postali predvsem vladni uradi in institucije, tako je bilo že do leta 1960 ubitih približno 2.500 uradnikov v Južnem Vietnamu (Kissinger, 1994: 639).

Pri tem pa moram poudariti, da predsednik Diem svoje države nikakor ni vodil demokratično. Njegova vlada je bila skorumpirana, njegova oblast pa je temeljila na tajni policiji in širjenju oboroženih sil – 135.000 oboroženih mož leta 1956 in že 400.000 do leta 1965. Tajna policija je pogosto aretirala ljudi, ki se javno niso strinjali s politiko predsednika Diema, tudi v vrstah nekomunističnih strank (Bonds, 1979: 60). S tem si je nakopal jezo prebivalcev in tudi sam pripomogel k ustvarjanju notranjega sovražnika. Neuspela agrarna reforma je pomenila, da je približno 45% vseh obdelovalnih površin pristalo v rokah zgolj 2% veleposestnikov. Ker je bil Diem katolik, je poskušal zatreti ostale vere, tudi z napadi na samostane, kar je še posebej prizadelo številčno budistično prebivalstvo – budistični menihi so proti njegovi vladavini protestirali z znamenitimi samomori z zažigom. "Kennedyjeva administracija si je postavila za cilj utrditi Republiko Vietnam kot samostojno državo – družbeno, politično, gospodarsko, vojaško, da bi lahko sama premagala gverilske sile, brez tveganja ameriških življenj. Spopadi na jugu so se stopnjevali in tako je bil Kennedy prisiljen poslati še več vojakov – do njegove smrti je bilo v Vietnamu približno 20.000 vojakov, ki pa so še vedno imeli status svetovalcev oz. inštruktorjev" (Kissinger, 1994: 644). Predsednik Diem je bil vse bolj nepriljubljen in tudi Pentagon je spoznal, da njegova oblast nikakor ni demokratična. Leta 1963 je zato prišlo do vojaškega udara, v katerem je bil Diem umorjen, v umoru pa naj bi sodelovala tudi CIA. Vse to je kazalo, da Kennedyju nikakor ni uspelo uresničiti cilja: ustvariti stabilno vlado, ki bi sama vodila vojno proti gverilcem⁶ (Bonds, 1979: 64-71). Le tri tedne po vojaškem udaru pa je v atentatu umrl tudi ameriški predsednik Kennedy.

⁶ Problem z oblastjo v Saigonu se je skozi celotno vojno le stopnjeval. Samo leta 1964 je bilo na jugu sedem vojaških udarov in zamenjav oblasti. Do konca vojne leta 1975 so se zgodili še trije (Smith, 1994: 26-27).

Naraščajoča pomoč Severnega Vietnama gverilcem na jugu, vpad komunističnih sil v Laos in pričetek izgradnje t. i. Ho Chi Minhove steze, preko katere je Severni Vietnam s pomočjo komunistične ločine Pathet Lao oskrboval Vietkong na jugu, je pomenilo da se konflikt ne bo tako kmalu končal. Na jugu so se prvič pričele pojavljati tudi redne enote severnovietnamske vojske. Predsednik Johnson je bil prisiljen poslati v Vietnam še več vojakov, ki so že imeli pooblastila, da lahko na napade odgovorijo z ognjem. Uradno pa se je vietnamska vojna za ZDA začela šele 7. avgusta 1964, ko je ameriški kongres sprejel t. i. Tonkinško resolucijo⁷.

Slika 3: Ho Chi Minhova steza

Vir: Smith (1994: 185).

⁷ 2. avgusta 1964 so trije torpedni čolni severnovietnamske vojske odprli ogenj na ameriški rušilec *Maddox* v zalivu *Tonkin*. Na predlog predsednika Johnsona je Kongres sprejel omenjeno resolucijo in pooblastil predsednika, da kot vrhovni poveljnik sprejme ukrepe za zaščito JV Azije (<http://www.britannica.com/ebc/article?eu=407309>, 5. 1. 2003; <http://www.eng.utah.edu/~jfbell/viettime.html>, 5. 1. 2003).

Kar je dolgo časa veljalo za skrivnost, pa je, da je 6 ur po domnevnem napadu, poveljnik rušilca *Maddox* preklical poročilo in trdil, da do napada ni prišlo (<http://www.pbs.org/battlefieldvietnam/timeline/index.html>, 5. 1. 2003). Po drugih virih pa je *Maddox* prvi streljal na čolne (Smith, 1994: 35). Tudi 4. avgusta 1964 je prišlo do nejasne situacije, ko sta bila rušilca *Maddox* in *Turner Joy* domnevno napadena, čeprav letala, ki so jima prišla v pomoč, niso opazila nasprotnih ladij (Smith, 1994: 36-37). V vsakem primeru je torej šlo za precej nejasna incidenta.

5. KAMPANJA ROLLING THUNDER

5.1. Priprava letalske kampanje

Štiri dni po tem ko je Lyndon Johnson postal predsednik, je v dokumentu NSAM 273 (National Security Action Memorandum) zapisal: "Glavni cilj ZDA v zvezi z Južnim Vietnamom ostaja pomoč ljudem in vladi, da bodo zmagali v tej, od zunaj spodbujeni, komunistični zaroti" (v Clodfelter, 1989: 40). Čez štiri mesece je pripravil nov memorandum z oznako NSAM 288, ki je ta cilj le ponovil. Novi memorandum je bil spodbujen z obiskom obrambnega ministra McNamare v Saigonu, kjer je minister preverjal situacijo po vojaškem udaru Nguyena Khana. Novi memorandum pa je pokazal tudi strah, da bi padec Vietnama pomenil padec celotne Jugovzhodne Azije, pa tudi izgubo ameriškega prestiža v svetu (Clodfelter, 1989: 40-41). V skladu z memorandumom 288 je predsednik Johnson 20. februarja 1964 naročil svojim civilnim in vojaškim svetovalcem, naj pripravijo načrte za strateške letalske napade na Severni Vietnam. Do septembra 1964 so se v predsednikovem kabinetu zedinili, da je bombardiranje Severnega Vietnama neizbežno. Gverilska vojna je bila v polnem zamahu, jasno je bilo, da se Južni Vietnam ni sposoben sam braniti pred komunističnimi silami. Toda konec leta 1964 so bile v ZDA tudi predsedniške volitve, zato je Johnson sklenil, da je ameriški javnosti bolje pokazati sliko kontrolirane situacije v Vietnamu (Smith, 1995: 40). Še pred volitvami je skupina svetovalcev (ki jih je predsednik Johnson "nasledil" od predsednika Kennedyja⁸) pripravila tri predloge:

- predlog A je pomenil stopnjevanje prikritih operacij proti Severnem Vietnamu v okviru akcij po sprejetju Tonkinške resolucije ter stopnjevanje operacij proti infiltracijskim potem v Laosu, Severni Vietnam pa naj bi bombardirali le v smislu povračilnih akcij za napade Vietkonga,
- predlog B je pomenil kampanjo strateškega bombardiranja, z uničenjem vseh pomembnejših tarč, v najkrajšem možnem času,
- predlog C je pomenil počasi napredujočo kampanjo, ki bi se začela z bombardiranjem oskrbovalnih poti v Laosu in bi se počasi širila proti severu

(Smith, 1995: 41).

⁸ To so bili obrambni minister Robert McNamara, zunanji minister Dean Rusk, svetovalec za nacionalno varnost McGeorge Bundy, ki ga je kasneje zamenjal Walt Rostow, svetovalec zunanjega ministra za Pacifik William Bundy, svetovalec ministra za obrambo John McNaughton.

Vzporedno s tem predlogom pa je znotraj USAF-a (načelnik je postal general LeMay) nastal načrt uničenja 94 ciljev v Severnem Vietnamu v najkrajšem času (Clodfelter, 1989: 51). Ta načrt je bil podoben predlogu B, le da je vključeval več ciljev, ki naj bi bili ključni za industrijo in za uničenje morale prebivalcev. "Z uničenjem industrijskih ciljev v 16 dneh bi preprečili Hanoju, da še naprej podpira upor na jugu" (Kohn, 1988: 121) in s tem uničili tudi sposobnost Severnega Vietnama za nadaljevanje vojne v Vietnamu. Med 94 cilji ni bilo civilnih ciljev znotraj dveh največjih mest – Hanoja in pristaniškega mesta Haiphong. LeMay je v svojih spominih zapisal, da bi z uničenjem teh 94 ciljev "vrnili Severni Vietnam v kameno dobo" (v Clodfelter, 1989: 77). Ta načrt ni bil nikoli sprejet, saj sta Johnson in McNamara menila, da bi šlo za odprto provokacijo, poleg tega pa nista želela s takšno kampanjo v vojno pritegniti Sovjetske zveze in Kitajske, ki sta Severni Vietnam podpirala, tako politično kot finančno (Clodfelter, 1989: 51). Izkušnja iz korejske vojne je še vedno odmevala v Beli hiši. Na koncu je bil izbran predlog C, saj naj bi s stopnjevanjem intenzivnosti bombardiranja in s približevanjem kampanje Hanoju najbolje pokazali odločnost ZDA. Takšna kampanja pa bi pomenila tudi dvig morale v vrstah oboroženih sil Južnega Vietnama, ki je na podeželju izgubljala vojno z gverilci. Letalska kampanja naj bi po prvih ocenah trajala od dveh do šestih mesecev (Smith, 1995: 42).

24. decembra 1964 je Vietkong napadel hotel v središču Saigona, pri tem sta življenji izgubila 2 Američana, 7. februarja 1965 pa je Vietkong z minometi napadel ameriško bazo v Pleiku, kjer je umrlo 8 vojakov, preko 100 pa je bilo ranjenih. To je bil najhujši napad na ameriške vojake do takrat, zato je Johnson ukazal začetek povračilnega letalskega napada, ki so ga poimenovali "Flaming Dart". Po napadu 10. februarja 1965 na bazo Qui Nhon pa je predsednik ukazal napad z imenom "Flaming Dart II". Napadeno je bilo območje takoj za mejo na 17. vzporedniku (Bonds, 1979: 88). Zanimivo je, da se je v tistem času v Hanoju nahajal sovjetski premier Kosigin, ki je proti napadoma ostro protestiral. Američani so za njegov obisk vedeli, vendar je Johnson verjel: "da je prišel čas, da ZDA pokažejo svojo odločnost" (v Clodfelter, 1989: 58).

5.2. Izvedba kampanje Rolling thunder

Po prvih smrtih žrtvah na strani ameriških sil je ameriški ambasador v Saigonu Maxwell Taylor zahteval takojšen začetek letalske kampanje, ki bi zlomila voljo političnega vodstva v Hanoju: "da še naprej pomaga pri vstaji v Južnem Vietnamu" (Clodfelter, 1989: 59). 13. februarja 1965 je predsednik Johnson ukazal začetek strateške letalske kampanje z imenom Rolling thunder. V javnosti je Robert McNamara predstavil naslednje tri cilje kampanje Rolling thunder:

- jasno pokazati Severnemu Vietnamu, da mora plačati ceno za podporo komunističnih sil na jugu,
- ustaviti pretok ljudi in materiala na jug, ali pa vsaj zvišati ceno za to,
- dvigniti moralo prebivalcev Južnega Vietnama

(Smith, 1995: 49).

Prvi cilj je bil "strateško prepričati" Severni Vietnam, da obstaja stopnja uničenja, kjer bo le-ta prenehal s podporo Vietkongu. Drugi cilj je bil taktične narave; z napadi na mostove, železniške proge, ceste preprečiti pretok ljudi in materiala po Ho Chi Minhovi stezi. Tretji cilj pa je bil dvigniti moralo oboroženim silam Južnega Vietnama (ARVN), ki je na podeželju izgubljala vojno z Vietkongom. ZDA so želele vodstvu Južnega Vietnama pokazati pripravljenost na obrambo pred komunističnimi silami (Tilford, 2002: 105).

Ameriška obveščevalna skupnost (CIA, DIA) je že na začetku kampanje poudarila, da ne verjame v uspeh tako zastavljene kampanje. Severni Vietnam je bil po njenem mnenju kmetijska država, katere dejanska ekonomska moč se je skrivala v kmetijskih komunah. Nasprotno pa sta odločitev o pričetku kampanje pozdravila generalštab in USAF, čeprav z ugovori, ker ni bil sprejet njihov načrt uničenja 94 ciljev (Smith, 1995: 50). Admiral Sharp (načelnik generalštaba) in general Westmoreland (poveljnik oboroženih sil ZDA v Vietnamu) sta v poročilu zapisala, da je cilj "zračne kampanje takoj končati podporo Severnega Vietnama uporom v Laosu in Južnem Vietnamu" (Tilford, 2002: 105). Za predsednika in svetovalce pa je bil namen kampanje signalizirati Hanoju, da ZDA ne bodo dopustile neomejene podpore Vietkongu in tako ustvarjati postopen pritisk. S postopnim stopnjevanjem bombardiranja bi se izognili vojaški intervenciji Kitajske in SZ.

Glede na to, da je bil predvojni cilj konsolidirati vlado Južnega Vietnama, bi morala biti prva prioriteta vzpostaviti stabilno vlado, ki bi pridobila večinsko podporo na demokratičnih volitvah. Skupina ljudi, ki je sprejela odločitev o kampanji Rolling thunder, je gotovo precenila sposobnost zračne kampanje za doseganje tako zastavljenega cilja (Clodfelter, 1989: 63-64).

5.2.1. Izvedba kampanje Rolling thunder v letu 1965

Čeprav je ukaz o pričetku kampanje Rolling thunder prišel februarja, so prva bombardiranja v sklopu kampanje stekla šele 2. marca 1965 z imenom Rolling thunder 5, saj je bilo zaradi monsunskega neurja napade nemogoče začeti prej. Poleg tega je 19. februarja prišlo do novega

vojaškega udara v Saigonu, ko je oblast prevzel Phan Huy Quat. Prvi cilji so se nahajali pod 19. vzporednikom, saj je bil cilj Rolling Thunder 5 uničenje skladišča orožja Xom Bang, 50 km severno od demilitarizirane cone (Bonds, 1979: 88). Napadi v začetku marca so potekali pod 20. vzporednikom, za vsako misijo posebej pa je Johnson po predlogu generalštaba izbral cilje, ki so jih letala bombardirala. Poleg tega je na začetku kampanje vztrajal, da mora v vsakem napadu sodelovati tudi vojaško letalstvo Južnega Vietnama, vendar je ta ukaz kmalu preklical (Smith, 1995: 54). Hkrati se je proces izbora ciljev bombardiranja začel tedensko in ne več dnevno. Na tak način so imeli poveljniki na terenu večjo svobodo, a le pri točnem določanju časa napadov (Clodfelter, 1994: 64). Že v marcu je v napadih sodelovalo tudi letalstvo mornarice, ki je vzletalo in pristajalo na letalonosilkah v Tonkinškem zalivu. To pa je pomenilo tudi začetek tekmovanja med letalstvom in mornarico za pravico do napada na izbrane cilje. Zato so se na začetku dogovorili o "izmenah" – na vsake tri ure se je zamenjal nadzor nad zračnim prostorom Severnega Vietnama. Ker je bilo očitno, da tak sistem ne more biti učinkovit, je Odbor za koordinacijo oboroženega izvidovanja med kampanjo Rolling thunder⁹ razdelil Severni Vietnam na 6 območij z imenom Route packages.

Območje 1, ki se je nahajalo direktno nad 17. vzporednikom je prišlo pod poveljstvo generala Westomorelanda v Saigonu, saj so napadi v tem območju neposredno vplivali na vojno na jugu. Letalstvo mornarice je prevzelo poveljstvo nad območji 2, 3 in 4. Območje 6 je bilo razdeljeno na dva dela, in sicer 6A in 6B. Vojaško letalstvo je prevzelo poveljstvo nad območji 5 in 6A, letalstvo mornarice pa še območje 6B (Smith, 1995: 56). Zahodni del Severnega Vietnama je bil bližje ameriškim bazam na Tajskem¹⁰, vzhodni del pa je bil lažje dosegljiv iz Tonkinškega zaliva (slika 4).

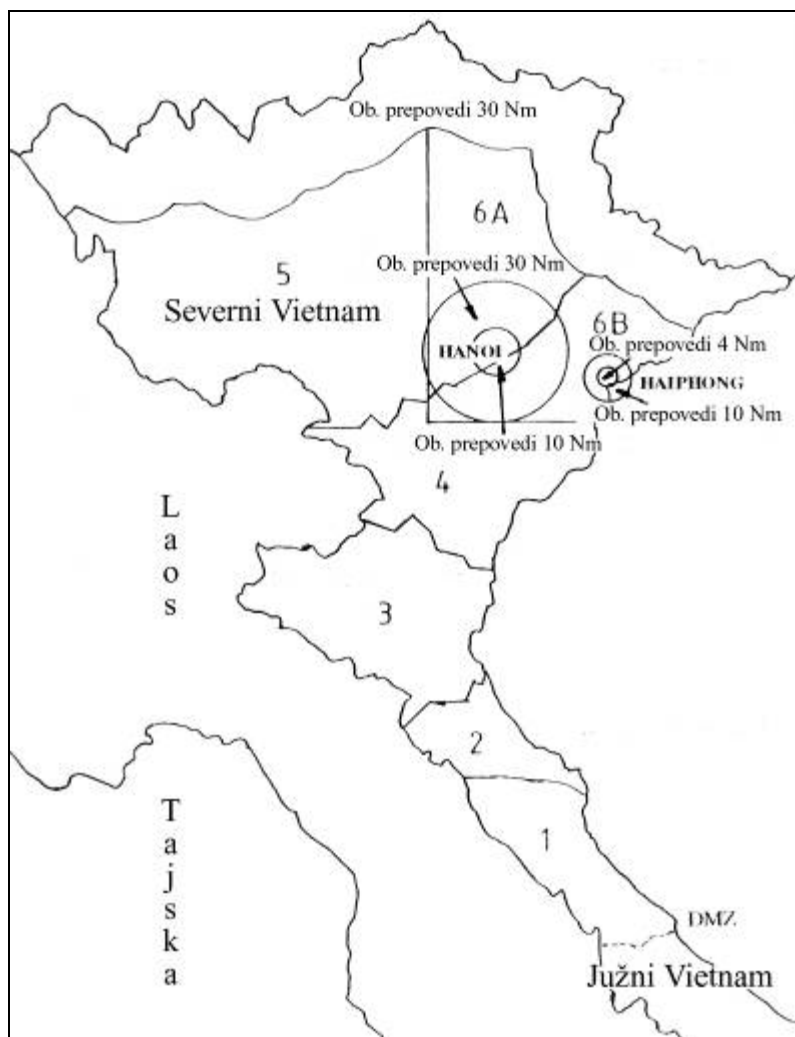
Med kampanjo Rolling thunder je potekal neobičajen proces izbiranja ciljev. Zaradi t.i. negativnih ciljev (ne sprožiti intervencije Sovjetske zveze ali Kitajske) je Johnson vseskozi ohranjal močan nadzor nad cilji bombardiranja. Prve predloge je pripravila 2. letalska divizija v Saigonu, izbrane cilje pa je dodal tudi generalštab. Predlog je nato prišel v Belo hišo, kjer je Johnson s svojimi svetovalci (McNamara, Rusk, McGeorge Bundy oz. Rostow) ob kosilu ob torkih izbral predlagane cilje. Predlog je nato odšel nazaj v poveljstvo 2. divizije, ki je naloge razdelila med enote (Clodfelter, 1989:84-85; Smith, 1995: 57). Na teh sestankih ni sodeloval predstavnik oboroženih sil vse do leta 1967, ko se je skupini pridružil načelnik generalštaba

⁹ Ang. *Rolling thunder armed reconnaissance coordinating committee*

¹⁰ To so bile baze Ubon, Korat, Udorn in Takhli. USAF je med kampanjo Rolling thunder krepko povečal svoje sile na Tajskem. Leta 1965 je bilo tam 80 letal in 1.000 pripadnikov letalstva, do konca kampanje pa 600 letal in 35.000 ljudi (Smith, 1994: 61).

general Wheeler. Na sestanku pa so poleg tega določili, koliko poletov je potrebnih, da bi bili izbrani cilji vsaj 80% uničeni. Že od začetka kampanje pa je predsednik postavil nekatere omejitve, kjer piloti niso smeli leteti, in sicer v polmeru 30 navtičnih milj¹¹ oz. 55,5 kilometrov od središča Hanoja in 10 nm oz. 18,5 km od središča Haiphonga, poleg tega pa še pas v širini 30 nm oz. 55,5 km od kitajsko-vietnamske meje (slika 4) (Smith, 1995:59).

Slika 4: Območja prepovedi bombardiranja in razdelitev na območja

Vir: Smith, (2000: 30).

Cilji, ki so jih letala napadala, so bili na začetku kampanje predvsem manjša skladišča orožja, železniško omrežje, mostovi (Dong Thuong in Than Hoa), radarske postaje. Do aprila 1965 je bilo opravljenih preko 1.500 napadov na Severni Vietnam, vendar še vsi pod 20. vzporednikom. Situacija v Južnem Vietnamu je bila vse slabša, 12. junija 1965 je prišlo do novega vojaškega udara, nov premier je postal Nguyen Cao Ky. Tudi zaradi tega je moral Johnson v Vietnam

¹¹ 1 navtična milja znaša 1,8532 km (op. M.S.).

napotiti nove kopenske sile, število mesečnih letalskih napadov pa je zraslo na 4.000 (Clodfelter, 1989: 79). Vse bolj pomembni cilj letalskih napadov v taktičnem smislu pa so postajala tovorna vozila, ki so prevažala zaloge za Vietkong.

Severni Vietnam je v tem času šele počasi gradil svojo protizračno obrambo s pomočjo SZ in Kitajske. Na začetku kampanje Rolling thunder je imel Severni Vietnam do 2.000 kosov protiletalskih topov (predvsem kal. 37 mm in 57 mm), do konca leta 1968 pa že 8.000 kosov z 85 mm in 100 mm topovi. Sovjeti so predvsem pomagali pri izgradnji radarskih postaj, kasneje pa še pri izgradnji raketnega protiletalskega sistema (SAM).

Del načrta bombardiranja so bile tudi prekinitve bombardiranja, v času katerih bi imel Severni Vietnam možnost pogajanj z ZDA. Bombardiranje bi se tudi v celoti prenehalo, če bi vodstvo v Hanoju izpolnilo ameriške zahteve. Do prve prekinitve je tako prišlo 12. maja 1965 in trajala je do 18. maja 1965. Američani so si v tem obdobju prizadevali za doseg sporazuma, vendar iz Hanoja ni bilo odgovora. Po prekinitvi pa je Johnson odobril uničenje novih ciljev – severno železniško progo med Kitajsko in Severnim Vietnamom (Smith, 1995: 73). Šele decembra 1965 so letala napadla prvi industrijski cilj, in sicer termoelektrarno Uong Bi, severno od Haiphonga, ki je proizvajala 25% celotne električne energije Severnega Vietnama. Ker se je nahajala v področju 6B, je bilo uničenje elektrarne v pristojnosti mornariškega letalstva. Elektrarna je bila v napadu močno poškodovana in ni proizvajala električne energije nekaj mesecev. Po napadu na elektrarno pa je Johnson ponovno ukazal ustavitev kampanje – napad na elektrarno je bil znak, da so ZDA pripravljene na uničenje strateških ciljev znotraj Severnega Vietnama (Smith, 1995: 82).

Kampanja Rolling thunder se je torej začela s posameznimi napadi na skrajnem južnem predelu Severnega Vietnama, z uničenjem vojaških skladišč in logističnih baz. Stopnjevala se je z napadi na železniško omrežje in strateško pomembne mostove, na koncu leta pa je bila napadena prva elektrarna. V tem letu je v okviru kampanje USAF opravil 10.570 poletov, letalstvo mornarice pa 56.000. 24. decembra 1965 je predsednik Johnson ukazal zaustavitev bombardiranja, ki je trajala 37 dni. Severni Vietnam pa je v tem času zavrnil vsakršne pogovore in so na prenehanja bombardiranja gledali predvsem kot možnost, da v tem času popravijo škodo in povečajo pretok materialno tehničnih sredstev po Ho Chi Minhovi stezi (Smith, 1995: 83).

5.2.2. Izvedba kampanje Rolling thunder v letu 1966

Ameriška pobuda o začetku pogajanj ni uspela, saj je iz Hanoja prišlo jasno sporočilo, da Severni Vietnam ne bo upošteval tudi morebitne resolucije Varnostnega sveta Organizacije združenih narodov. Kampanja Rolling thunder se je tako nadaljevala 31. januarja 1966 – še vedno je šlo za napade predvsem pod 20. vzporednikom in z novo omejitvijo predsednika Johnsona o 300 bojnih poletih na dan. V kombinaciji z monsunskim neurjem je to pomenilo, da je v februarju 1966 le ena tretjina vseh bomb tudi zadela načrtovani cilj (Smith, 1995: 86).

26. marca 1966 je letalstvo mornarice pričelo z miniranjem rek Song Ca in Song Giang, preko katerih je potekal rečni promet do Ho Chi Minhove steze. Predsednik Johnson pa je prepovedal miniranje pomembnega pristanišča v Haiphongu (Smith, 1995: 86). Preko tega pristanišča je v Severni Vietnam prihajalo do 85% vsega uvoza oz. 4.300 t na dan – sovjetska in kitajska pomoč (Thompson, 2000: 71). Predsednikova prepoved je tako omogočila nemoten uvoz vojaških sredstev. Lahko pa rečemo, da je bilo to pristanišče enako pomembno kot industrijska središča za Sovjetsko zvezo ali pa npr. Porurje za Nemčijo med 2. svetovno vojno. Zaprtje pristanišča bi imelo enak pomen kot bombardiranje industrijskih kompleksov (Tilford, 2002: 139).

1. aprila 1966 se je začel t. i. Rolling thunder 50, ki je pomenil odprtje celotnega Severnega Vietnama (z izjemo že omenjenih območij prepovedi bombardiranja) za letalske napade. Rolling thunder 50 naj bi tudi napadel pomembnejše cilje – komunikacijsko povezavo med Haiphongom in Hanojem, ter skladišča in rafinerije bencina, nafte in maziv ¹² (Smith, 1995: 86).

V okviru teh prizadevanj, so šele 11. aprila prvič v okviru kampanje Rolling thunder poleteli strateški bombniki B-52 iz letalske baze Andersen na Guamu. Bombniki so napadli gorski prelaz Mu Gia, ki je povezoval Laos in Severni Vietnam in je bil eden največjih prelazov na Ho Chi Minhovi stezi. V napadu je sodelovalo 30 letal s 600 t bomb. Napad strateških bombnikov je stal približno 21.000.000 ameriških dolarjev, prehod pa je bil prevozen za tovorna vozila že čez dva dni (Smith, 1995: 90).

¹² Severni Vietnam je imel skladišča za približno 179.000 t goriva in nafte, sile na jugu pa naj bi po ameriških ocenah potrebovale približno 12 t goriva na dan. Večina goriva pa je prišla preko Haiphonga in železnice s Kitajsko. Vojaški krogi so menili, da je uničenje skladišč prva prioriteta, medtem ko sta CIA in DIA ocenjevali, da zaradi majhnih potreb po gorivu, takšni napadi ne morejo spremeniti poteka gverilske vojne na jugu (Clodfelter, 1989: 92-93).

Aprila 1966 se je 2. letalska divizija¹³, ki je bila pred tem del 13. letalske sile¹⁴ s poveljstvom na Filipinih, preoblikovala v samostojno 7. letalsko silo, ki je nadzirala vse letalske sile na Tajskem in v Južnem Vietnamu. Poveljnik je postal general Joseph H. Moore s poveljstvom na letališču Tan Son Nhut v bližini Saigona. (Smith, 1995: 86). Vendar se je zmeda s poveljstvom nad zračnimi silami le nadaljevala. V tej fazi vojne ni bilo enotnega letalskega poveljnika, ki bi nadziral vse letalske napade znotraj kampanje Rolling thunder. General Moore je imel tako več nadrejenih: za napade nad Severnim Vietnamom je bil to poveljnik Letalskih sil ZDA na Pacifiku oz. PACAF-a, za napade na jugu in v območju 1 poveljnik ameriških sil general Westmoreland v Saigonu, za napade na Laos pa ameriški ambasador v Laosu. General Moore je lahko cilje izbiral le iz seznama predsednika Johnsona. Če je želel na ta seznam uvrstiti določene cilje, je potreboval podporo PACAF-a in tudi generalštaba. Strateški bombniki B-52 pa so bili pod poveljstvom SAC-a oz. predsednika ZDA (Smith, 1995: 94). Takšna razdelitev pristojnosti nad letalskimi silami je ostala vse do konca kampanje.

29. junija 1966 so se začeli prvi napadi na skladišča goriva v bližini Hanoja in Haiphonga z imenom Rolling thunder 51. Že prvi dan so letala po ameriških ocenah uničila polovico skladišč, z izgubo samo enega letala. Severni Vietnam se je tem napadom kmalu prilagodil, saj so pričeli spravljati gorivo v 200 l posode. Te posode so nato prenesli po celotni dolžini Ho Chi Minhove steze. Te posode so bile precej težji cilj za letala, tovorna vozila pa so jih lahko uporabljala nemoteno. Velike količine goriva v skladiščih so sicer bile uničene, vendar z nemotenim uvozom preko Haiphonga in majhnih potreb (12 t goriva za tovorna vozila, ki so pripeljala okoli 100 t zalog za Vietkong na dan) letalski napadi niso bili učinkoviti (Smith, 1995:98). Do konca avgusta tega leta so bila sicer uničena vsa večja skladišča goriva, pretok po Ho Chi Minhovi stezi pa se zaradi nemotenega uvoza in uporabe majhnih posod ni zmanjšal. Nevarnost za ameriška letala pa je postajala vse bolj sofisticirana protiletalska mreža – do konca leta jo je sestavljalo že 4.400 protiletalskih topov in 150 raketnih baz, ter 100 radarskih postaj, ter 70 letal (15 letal Mig-21 in 55 letal Mig-17). Predsednik Johnson pa je prepovedal bombardiranje letališč, saj so letališča gradili in vzdrževali tudi sovjetski vojaki. Protiletalska mreža je bila zgoščena na majhnem prostoru, predvsem v bližini pomembnih industrijskih ciljev in okoli obeh večjih mest (Hanoi in Haiphong) (Smith, 1995:101).

¹³ Ang. Air division

¹⁴ Ang. Air force

29. avgusta 1966 je skupina znanstvenikov pripravila t. i. poročilo Jason Report¹⁵. V poročilu so zapisali tudi naslednje:

Do julija 1966 ameriško bombardiranje Severnega Vietnama ni imelo izmerljivega učinka na Hanoi oz. na sposobnost Severnega Vietnama, da vodi in podpira vojaške operacije v Južnem Vietnamu. Čeprav so politične omejitve predsednika zmanjšale učinkovitost bombardiranja, pa omejen učinek kampanje na Hanoi ne moremo razložiti le s tem. Od začetka kampanje Rolling thunder je bila storjena škoda na infrastrukturi in opremi v Severnem Vietnamu več kot kompenzirana s strani tuje vojaške in ekonomske pomoči, predvsem Kitajske in SZ (Smith, 1995: 113).

V poročilu so tudi zapisali, da si ne predstavljajo intenzivnosti bombardiranja, ki bi imelo vpliv na politično vodstvo v Hanoju – razen popolnega uničenja Severnega Vietnama. Priporočilo te skupine je bilo, da se takoj zaustavi bombardiranje, ter naj se ZDA osredotočijo na zaprtje Ho Chi Minhove steze s postavljanjem protiinfiltracijskih ovir in enot, vse od Tonkinškega zaliva do Laosa. Minister McNamara je po obisku v Saigonu in objavi tega poročila pričel z odkritim nasprotovanjem bombardiranju, kar je tudi zapisal v poročilu predsedniku Johnsonu (Tilford, 2000: 133).

V letu 1966 so ameriška letala opravila 79.000 bojnih poletov nad Severnim Vietnamom, od tega je bilo poletov strateških bombnikov B-52 le 280, letala pa so odvrгла preko 100.000 t bomb. Predsednik Johnson je 24. decembra ukazal prekinitev bombardiranja, ki je trajalo 2 dni in ponovno tudi za novo leto (Smith, 1995: 115).

5.2.3. Izvedba kampanje Rolling thunder v letu 1967

Januarja 1967 je admiral Sharp pripravil načrt napada na šest skupin ciljev v Severnem Vietnamu, ki naj bi bili ključni za nadaljevanje vojne: sistem protizračne obrambe, preostala skladišča in rafinerije goriv, elektrarne, transportni sistem, vojaške baze in industrijski kompleksi (Smith, 1995: 117). Predsednik Johnson je načrt sicer sprejel, vendar je iz tega seznama še vedno sam izbiral oz. dovoljeval bombardiranje ciljev, se pa je povečal seznam dovoljenih ciljev (Clodfelter, 1989: 106).

¹⁵ Ministrstvo za obrambo je naročilo pri Inštitutu za obrambne analize (Institute for defense analysis) analizo letalske vojne v Vietnamu. Poročilo je pripravila t. i. skupina Jason, ki je bila ad-hoc skupina, sestavljena iz 87 strokovnjakov iz različnih področij letalstva (Tilford, 2000: 133).

Rolling thunder 53 se je začel 24. januarja in je vključeval napade na industrijske cilje v bližini Hanoja. Med vietnamskim novim letom (Tet) je bilo razglašeno premirje od 8. do 12. februarja. Severni Vietnam pa je ponovno izkoristil priložnost za krepitev sil in sredstev. Po koncu premirja je letalstvo mornarice nadaljevalo z miniranjem rek, predvsem rek Song Ca in Song Giang. Še vedno pa je veljala predsednikova prepoved bombardiranja pristanišč Haiphong, Cam Pha in Hon Gai.

Slika 5: Pomembna letališča, mostovi in transportne poti v Severnem Vietnamu

Vir: Smith (2000:64).

Zopet je nastopilo obdobje slabega vremena, ki je zaustavilo letalske napade do 10. marca, ko je bila prvič napadena jeklarna in železarna Thai Nguyen (75 km severno od Hanoja – slika 5). Ta industrijski obrat je lahko proizvedel 300.000 ton surovega železa na leto in je edini lahko proizvajal pontonske mostove in nadomestne dele. Tovarna je tudi proizvajala koks in kovinske posode za shranjevanje goriva. V marcu je bila praktično uničena, čeprav ni nikoli popolnoma prenehala z obratovanjem. Izpad tega obrata je Severni Vietnam nadomestil z uvozom iz Kitajske in SZ (Smith, 1995: 122-123). 11. marca 1967 je bila prvič v vietnamski vojni uporabljena bomba *Walleye*, ki je predstavljala novo generacijo "pametnega orožja". Bomba je imela kamero, preko katere je pilot lahko izbral cilj na tleh. Navigacijski računalnik je nato prilagodil krilca bombe in s tem spreminjal pot (Smith, 1995: 124).

8. aprila je predsednik odobril napade na elektrarno v bližini Hanoja in prvič v kampanji tudi napade na severnovietnamska vojaška letališča, saj so se napadi severnovietnamskega letalstva na ameriška letala zelo povečali. 20. aprila je USAF napadel omenjeno termoelektrarno, zaradi slabega vremena pa je do naslednjega napada na ta objekt prišlo šele 19. maja. 24. aprila pa so ameriška letala prvič bombardirala severnovietnamska letališča, in sicer letališči Kep in Hoa Loc (Clodfelter, 1989: 106).

V maju je prišlo v ZDA do hudih nasprotij med vojaškim in političnim vodstvom. General Westmoreland in generalštab sta zahtevala napotitev novih 200.000 vojakov v Vietnam, kopenski napad na Laos in Kambodžo ter miniranje severnovietnamskih pristanišč. Predsednikovi civilni svetovalci so takšni razširitvi vojne ostro nasprotovali. Od predsednika so celo zahtevali zaustavitev bombardiranja nad 20. vzporednikom. Njihov argument je bil, da so med kampanjo Rolling thunder uničili vse nepremične cilje in da bi se morali osredotočiti na zaprtje infiltracijskih poti na Ho Chi Minhovi stezi (Clodfelter, 1989: 107-108). Rečemo lahko, da so predsednikovi civilni svetovalci menili, da kampanja Rolling thunder ni tisto sredstvo, ki bi prepričalo nasprotnika, da preneha s sovražnostmi oz. sredstvo za uničenje morale. Predsednik ni v popolnosti upošteval ne predloga generalštaba, ne predloga civilnih svetovalcev. Ukazal je napotitev 50.000 vojakov v Vietnam, glede kampanje pa je ukazal, da se ohrani intenzivnost bombardiranja. Na seznam ciljev za uničenje je dodal 16 novih ciljev, še vedno pa je prepovedal bombardiranje v krogu 10 nm oz. 18,5 km od središča Hanoja. Poleg nezadovoljstva vojaškega kroga pa se je predsednik soočil z novo težavo – v ZDA se je vse bolj krepilo protivojno gibanje. Preko 100.000 ljudi je protestiralo proti vojni v New Yorku in San Franciscu (Clodfelter, prav tam).

Tabela 1: Število ameriških vojakov v Vietnamu

Dan	Št. vojakov
31.12. 1960	900
31.12. 1961	3.200
31.12. 1962	11.500
31.12. 1963	16.300
31.12. 1964	23.300
31.12. 1965	184.300
31.12. 1966	425.300
31.12. 1967	485.600
31.12. 1968	536.100
31.12. 1969	474.400
31.12. 1970	335.800
9.6. 1971	250.900
12.8. 1972	43.500

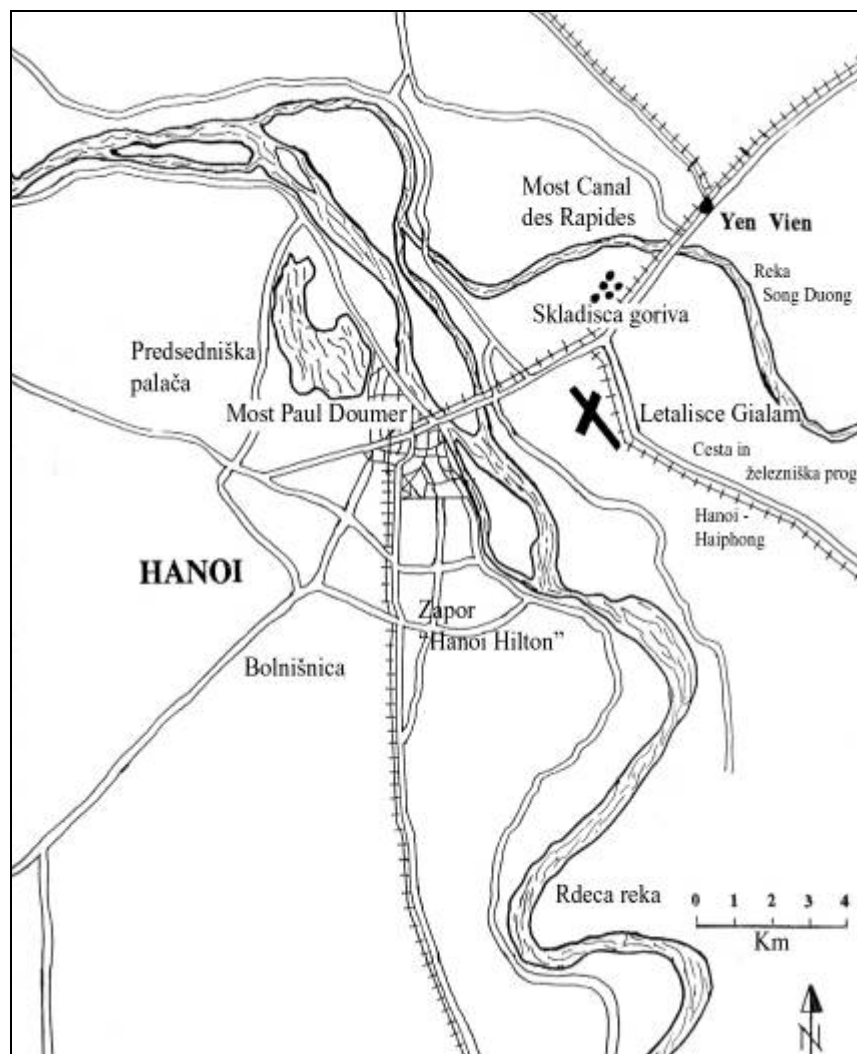
Vir: <http://www.fas.org/man/dod-101/ops/vietnam.htm> (10. 12. 2003).

Vojaški vrh je bil nezadovoljen z novimi ukazi predsednika, zato se je obrnil na senatorja Johna Stennisa, ki je vodil posebni odbor senata (The Senate Armed Services Committee Preparedness Subcommittee). Senator Stennis je poklical na zaslišanje obrambnega ministra Roberta McNamara, na njem pa je sodelovalo še 11 visokih častnikov. Admiral Sharp je pričal, da se v Severnem Vietnamu nahaja še ogromno strateško pomembnih ciljev, ki jih letala ne smejo napasti. Menil je, da bi zmanjšanje intenzivnosti bombardiranja pomenilo povečanje obsega vojskovanja kopenskih sil, s tem tudi večje število ameriških žrtev. Načelnik generalštaba pa je civilno vodstvo obtožil, da bombardiranje ni uspešno zaradi vsiljenih omejitev predsednika. McNamara je na obtožbe odgovoril, da bombardiranje Severnega Vietnama ni vplivalo na vojno v Južnem Vietnamu, s tem pa je bila kampanja Rolling thunder neuspešna. Količina zalog, ki jih je potreboval Vietkong, je bila tako majhna, da jih ni bilo možno uničiti z letali. S pomočjo iz Kitajske in SZ pa je bilo preskrbovanje enot praktično neomejeno. Jasno je tudi povedal, da nasprotuje nadaljevanju kampanje Rolling thunder (Smith, 1995: 134-138).

Pričanje ministra pred odborom je bilo javno, zato so njegovi pogledi dosegli tudi Hanoi. Obrambni minister je nasprotniku poslal sporočilo, da bombardiranje ni uspešno in da se napadi ne bodo povečali, s tem pa izgubil zaupanje predsednika (Thompson, 2000: 83). Johnson je želel omiliti posledice javnih kritik vojaškega vodstva pred Stennisovim odborom. Že med zasedanjem je na seznam dodal nove cilje, najpomembnejši je bil most Paul Doumer, preko katerega je vsak dan prišlo v Hanoi 5.000 ton zalog iz Kitajske. 11. avgusta je 36 letal napadlo omenjeni most, napad pa je bil le delno uspešen, saj je bil most zadet, a popravljen do oktobra

tega leta. Predsednik je poleg omenjenega mosta dovolil tudi bombardiranje 6 ciljev znotraj območja prepovedi bombardiranja 10 nm oz. 18,5 km od središča Hanoja (Clodfelter, 1989: 109).

Slika 6: Zemljevid mesta Hanoi

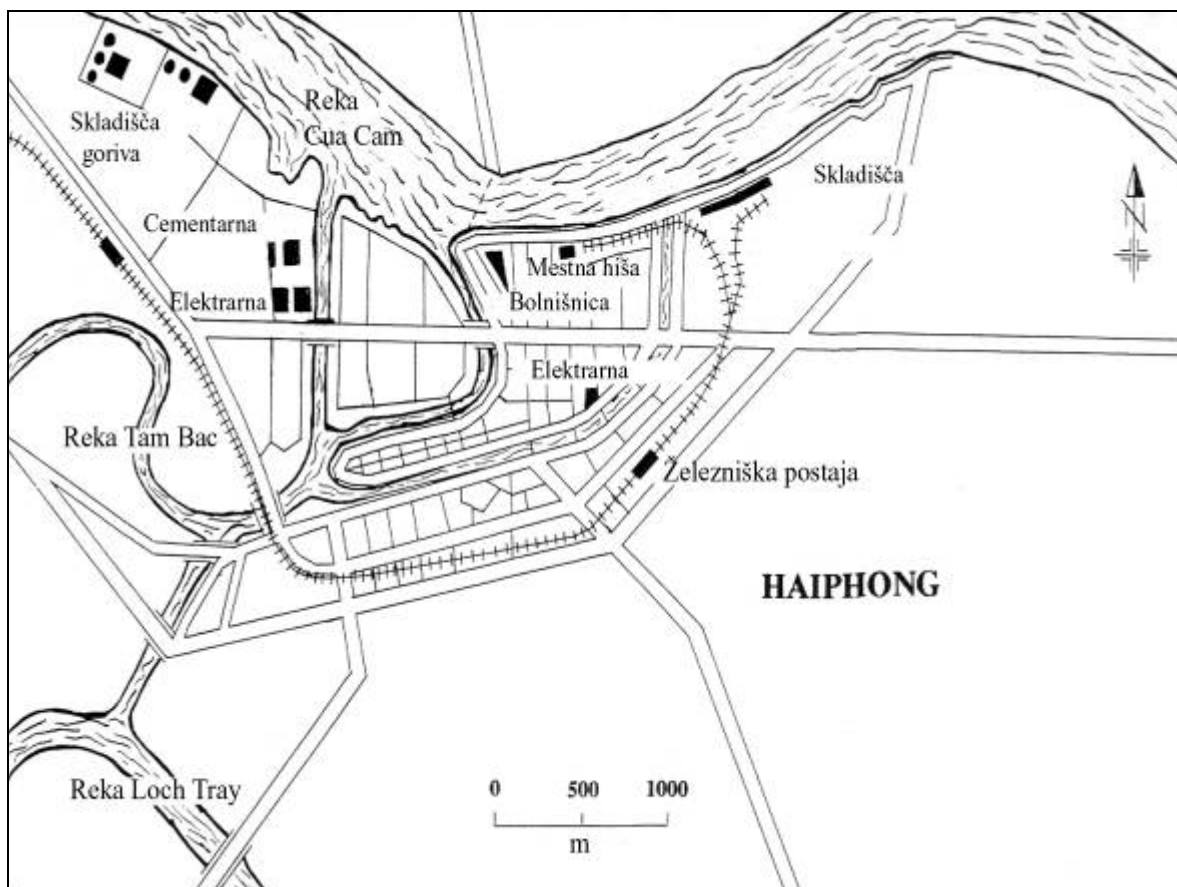

Vir: Smith (1995:137) in Thompson (2000:298).

Letalstvo mornarice je v avgustu pričelo z napadi na prometno omrežje Haiphonga, z namenom odrezati pristanišče od ostalega dela države. To je pomenilo napade na železniške in cestne mostove na povezavi Hanoi-Haiphong. Napadi so pomenili le upočasnitev pretoka materialno-tehničnih sredstev, saj letala niso smela neposredno napasti pristaniških zmogljivosti ali skladišč znotraj mesta. Ravno tako so bili prepovedani napadi na ladje, saj bi s tem ZDA neposredno izzvale Kitajsko in SZ. Do oktobra so napadi na Haiphong zaustavili pretok pristanišča na približno 2.500 ton na dan, s tem da je vsak dan v pristanišče prispelo do 4.000 ton. Čas razkladanja posamezne ladje se je povečal na 13 dni, zaloge pa so premaknili v

središče mesta, kjer je veljala prepoved bombardiranja v polmeru 4 nm oz. 7,4 km. V oktobru je bilo sredi mesta na prostem že okoli 200.000 ton zalog (Smith,1995: 144-145).

Slika 7: Zemljevid pristaniškega mesta Haiphong

Vir: Smith (1995:141).

Po koncu zaslišanj Stennisovega odbora je vojaški vrh še naprej pritiskal na predsednika, da razširi dovoljene cilje bombardiranja, predvsem znotraj Hanoja in Haiphonga. Obrambni minister McNamara je še naprej zagovarjal zaustavitev kampanje, zaradi nesoglasij s predsednikom pa je v novembru naznanil, da odstopa s svojega položaja. Marca 1968 ga je nadomestil Clark Clifford. Še preden je McNamara zapustil mesto ministra, je ponovno zahteval poročilo t. i. skupine Jason, ki je tako ponovno dobila priložnost vpogleda v uradne dokumente (Smith,1995: 147).

Decembra je skupina pripravila šokantno poročilo, saj so znanstveniki ugotovili, da so se zaradi kampanje Rolling thunder vojaške zmožnosti Severnega Vietnama **povečale**. Letalska kampanja je Severni Vietnam prisilila h korenitim spremembam transportnega sistema, ki je postal eden najbolj učinkovitih na svetu. Vse uničene mostove, prehode, prelaze so delavci popravljali sproti, če so letala uničila eno cesto, so zgradili več novih, letala so uničila vsa

skladišča in rafinerije goriva in nafte, intenzivnost bojov na jugu pa se je le povečevala. Na popravilih vzdolž Ho Chi Minhove steze je delalo več kot 500.000 civilistov. Ob koncu leta 1967 so bile sile Vietkonga oz. Narodne osvobodilne fronte na jugu precej močnejše in bolje opremljene kot leta 1965. Skupina je tako zaključila, da z letali ni moč zaustaviti pretoka na Ho Chi Minhovi stezi. Strateško bombardiranje ravno tako ni zmanjšalo morale prebivalstva ali pa volje za nadaljevanje vojne (Tilford, 2002: 147-148). V božičnem in novoletnem času je predsednik ponovno ukazal 48-urno prekinitev bombardiranja.

5.2.4. Izvedba kampanje Rolling thunder v letu 1968

Ameriška pozornost je bila v začetku tega leta za nekaj časa usmerjena v Severno Korejo, saj je bila tam zajeta ameriška ladja USS Pueblo, ki je po ameriških trditvah plula v mednarodnih vodah. Za nekaj časa se je ponovno odpirala možnost vojne s Severno Korejo. V Vietnamu pa je bilo bombardiranje še vedno usmerjeno k izolaciji Haiphonga in Hanoja – vendar brez neposrednih napadov na mesti. Ta prizadevanja pa so zopet bila otežena zaradi monsunskega vremena. V januarju, februarju in marcu so bili v povprečju samo trije dnevi na mesec, ko je bilo možno bombardiranje. V januarju je bil ponovno napaden most Than Hoa, ki se je že od začetka kampanje uspešno upiral vsem napadom, s tem pa je postal tudi simbol nezmožnosti bombardiranja, da se ustavi Severni Vietnam (Smith, 1995:154). V svojem govoru, ki ga je bil predsednik ZDA dolžan predstaviti kongresu in senatu¹⁶, je Johnson 17. januarja 1968 ponudil t.i. formulo San Antonio:

ZDA so pripravljene zaustaviti vse zračne in pomorske napade na Severni Vietnam, ko bo ta prekinitev pomenila začetek produktivnih mirovnih pogajanj. Seveda pričakujemo, da v času pogajanj Severni Vietnam ne bo izkoristil prekinitve bombardiranja (v Kissinger, 1994:664).

Odgovor na formulo San Antonio pa je prišel 31. januarja. Vsako leto je čas lunarnega novega leta veljal za čas premirja. Leta 1968 pa Severni Vietnam in Vietkong nista spoštovala premirja, temveč sta tisti dan sprožila t. i. ofenzivo Tet. Ameriške enote so že pred tem opazile premike dveh divizij proti Khe Sanu in očitno je bilo, da se pripravlja nekaj velikega. Čas napada pa je vseeno pomenil popolno presenečenje za ameriške sile. Preko 70.000 vojakov je prestopilo demilitarizirano cono in napadlo 36 od 44 glavnih mest južnovietnamskih provinc, tudi Saigon. V vietnamski vojni je bil to prvi konvencionalni napad tako velikih razsežnosti

¹⁶ t.i. govor State of the Union

(<http://www.vwam.com/vets/tet/tet.html>, 10. 12. 2003). Z ofenzivo Tet sta Severni Vietnam in Vietkong odstopila od gverilskega načina bojevanja, s tem pa priznala, da gverilska vojna ne bo pripeljala do zmage oz. združitve države (Joes, 2000: 229).

Posledice ofenzive Tet so bile za Severni Vietnam in še posebej Vietkong katastrofalne. Po začetnem uspehu (mesto Saigon je približno 4.000 borcev držalo nekaj dni – ZDA so evakuirale ambasado) pa je sledil poraz. Prvič so tudi ameriške kopenske sile lahko uporabile način bojevanja, za katerega so se tudi urile. V povračilnih akcijah je bilo ubitih skoraj 45.000 pripadnikov Vietkonga in NVA. Na ameriški strani je padlo 1.500 vojakov in okoli 3.000 vojakov ARVN (Bonds, 1979:151). S tem je Vietkong doživel hud udarec in do konca vojne praktično ni več izvajal samostojnega bojevanja, z izjemo manjših bojev. Od te ofenzive naprej je bila večina bojev le med ameriško in južnovietnamsko vojsko proti rednim enotam severnovietnamske vojske. Navkljub taktičnem porazu pa je bila ofenziva Tet psihološka zmaga za Hanoi. Obstajajo domneve, da bi ZDA lahko po koncu ofenzive porazile Severni Vietnam s kopensko operacijo (več v Kissinger, 1994:670-671), vendar je imelo tudi politično vodstvo dovolj vojne. ZDA so spoznale, da je cena za zmago v vojni prevelika. V ameriški javnosti se je pred tem ustvarilo mnenje, da ZDA v vojni zmagujejo, saj ameriške sile praktično niso poznale poraza in so vedno odvrnile napadalce. Z ofenzivo Tet pa je postalo jasno, da se komunistične sile ne predajajo, ter da bo vojna še dolga. Tudi mediji so obrnili hrbet vladi in začeli s protivojno propagando (Joes, 2000:239). Kampanja Rolling thunder se je v tem času osredotočila na taktično podporo kopenskim enotam in v tem času ni bilo strateškega bombardiranja.

1. marca 1968 je postal novi obrambni minister Clark Clifford. Čeprav je veljal za predsednikovega prijatelja in podpornika vojne v Vietnamu, je 26. marca predsedniku skupaj s skupino njegovih svetovalcev svetoval, da z nadaljevanjem takšne vojne v Vietnamu zmaga ni mogoča (Smith, 1995: 161).

Leta 1968 so bile v ZDA tudi predsedniške volitve. Johnson je pričakoval podporo republikanske stranke na volitvah, vendar je že na prvem predizboru v New Hampshiru le za las premagal senatorja Eugena McCarthyja. Ko pa je svojo kandidaturo na volitvah napovedal še Robert Kennedy (demokratska stranka) je Johnson napovedal svoj umik. 31. marca je v javnem nagovoru naznanil, da ne bo ponovno kandidiral za predsednika ter da je od tedaj bombardiranje Severnega Vietnama omejeno do 20. vzporednika. Že 4. aprila je predsednik meja spustil na 19. vzporednik, saj so predstavniki Severnega Vietnama pristali na mirovne

pogovore v Parizu, s tem pa tudi dobili priložnost popraviti infrastrukturo, ki je bila napadena med kampanjo Rolling thunder. Ta omejitev je ostala v veljavi vse do 31. oktobra, ko je Johnson naznanil konec kampanje Rolling thunder, s tem pa tudi konec bombardiranja Severnega Vietnama (Smith, 1995: 166).

Kampanja Rolling thunder je namesto nekaj tednov ali mesecev trajala kar 3 leta in 8 mesecev. V okviru kampanje je bilo opravljenih 300.000 bojnih poletov, v katerih so letala odvrгла med 600.000 in 750.000¹⁷ ton bomb. Kampanja Rolling thunder se je začela kot kampanja strateškega prepričevanja, vendar se je kmalu spremenila v taktično nalogo bombardiranja Ho Chi Minhove steze (Tilford, 2002: 106). Letalska kampanja ni uspela ne v taktičnem, ne v strateškem smislu. Letalom ni uspelo ustaviti pretoka po Ho Chi Minhovi stezi, ravno tako pa ni bilo nobenega znaka, da se lomi morala oz. volja prebivalcev Severnega Vietnama (Smith, 1995: 166). S tem se je začel proces vietnamizacije, ki je pomenil umik ameriških sil iz JV Azije oz. prepuščanje bojevanja enotam Južnega Vietnama.

5.3. Rezultati kampanje Rolling thunder

Kampanja Rolling thunder se je začela kot serija manjših letalskih napadov na posamezne cilje v južnem delu Severnega Vietnama. Posamezni napadi so se razvili v kampanjo strateškega bombardiranja z namenom uničiti voljo oz. moralo političnega vodstva v Hanoju in prebivalcev Severnega Vietnama (ter s tem spodbuditi moralo prebivalcev Južnega Vietnama) ter taktično kampanjo zaustavljanja pretoka po Ho Chi Minhovi stezi. Kampanja pa je spodletela pri vseh zastavljenih ciljih. Po skoraj 750.000 ton bomb, ki so padle na Severni Vietnam, so komunistične sile še vedno lahko organizirale ofenzivo Tet. Skupina Jason je ugotovila, da je kampanja celo povečala vojaške zmogljivosti Severnega Vietnama. Skoraj 95% vseh bomb je bilo namenjenih za uničenje transportnega sistema, ostalih 5% pa za uničenje strateško pomembnih ciljev (skladišča in rafinerije goriv, skladišča materialno tehničnih sredstev, elektroenergetski sistem, industrijski obrati ...) (Smith, 1995: 211-215).

Po ameriških ocenah je bilo med kampanjo uničenih 65% vseh skladiščnih zmogljivosti za gorivo Severnega Vietnama, 59% vseh elektrarn, 55% mostov, 9.821 tovornih vozil in 1.966 vagonov. ZDA so izgubile preko 900 letal, 382 pilotov in 289 članov posadk je bilo ubitih, 702

¹⁷ V Smith (1995: 166) 600.000 t bomb; v Clodfelter (1989: 134) 643.000 t bomb, v Tilford (2002: 154) 750.000 t bomb.

pa pogrešanih. ZDA pa so za vsak dolar povzročene škode porabile od 6.6 do 9.6 dolarja. (Clodfelter, 1989: 134).

Predsednik Johnson je zelo omejil kampanjo Rolling thunder in tako gotovo nosi velik delež krivde za neuspeh, saj je mikroupravljal celotno kampanjo in osebno določal cilje za uničenje (določal je kje, kako in kako pogosto morajo napasti določen cilj). Letalski poveljniki niso imeli možnosti sami izbirati ciljev, glede na dejansko situacijo na terenu. Seveda pa Johnson ni upravljal le vojne, temveč se je moral ukvarjati z mnogimi stvarmi. Proces izbiranja ciljev je tako pogosto ostal v drugem planu – zelo pogosto se je ukvarjal s svojim načrtom izgradnje Velike družbe oz. Great Society, ob kriznih situacijah je pogosto povsem zanemaril proces izbiranja novih ciljev (npr. ob arabsko-izraelski vojni) (Tomlin, <http://www.wm.edu/SO/monitor/spring2001/paper5.htm>, 20. 5. 2003). Predsednik je celo vztrajal pri tem, da je s pomočjo svojih svetovalcev določil, koliko bojnih poletov je potrebnih za uničenje določenega cilja. Pri tem je prihajalo tudi do absurdnih situacij, ko so piloti odvrgli bombe na že povsem uničene cilje ali pa v morje, le da so zadostili zahtevam o številu bojnih poletov. Predsednik Johnson ni dovolil širše uporabe strateških bombnikov B-52, saj bi s svojim tovorom 30 ton bomb prav gotovo povzročili tudi precej civilnih žrtev. Namesto tega so bili namenski strateški bombniki uporabljeni v taktični vlogi zaustavljanja pretoka po Ho Chi Minhovi stezi nad Laosom in Kambodžo (Clodfelter, 1989: 119).

6. VIETNAMSKA VOJNA V OBDOBJU 1968-1972

Na predsedniških volitvah novembra leta 1968 je v ZDA zmagal Richard Nixon. Konec leta 1968 pa je prišlo tudi do zamenjave v vojaškem vodstvu ZDA, general Abrams je zamenjal generala Westmorelanda, kot poveljnik ameriških sil v Vietnamu (Bonds, 1979: 10). V svoji predvolilni kampanji je Nixon poudarjal željo po čimprejšnjem končanju vietnamske vojne. Proces vietnamizacije vojne je začel že Johnson, Nixon pa ga je le nadaljeval. Za razliko od Johnsona se Nixon ni obdal z množico svetovalcev, temveč je vlogo svetovalca za nacionalno varnost zaupal dr. Henryju Kissingerju. Tudi Nixon je postavil za cilj vietnamske vojne preprečiti komunistični prevzem oblasti v Južnem Vietnamu, svoj cilj pa je poimenoval "časten oz. plemenit mir"¹⁸. Kissinger je kmalu po nastopu funkcije pripravil poročilo, v katerem je zapisal, da se Južni Vietnam ne more sam soočiti z nasprotnikom in da je pomoč ZDA nujna. Zaradi domačih razmer in predvolilnih obljub se je Nixon tako znašel v dilemi, saj si ni mogel privoščiti razširjenja vojne (Michel, 2002: 21). Nixon si je vietnamizacijo vojne predstavljal tako:

Prvi del tega procesa je okrepitev oboroženih sil Južnega Vietnama v številu, oborožitvi, vodstvu, vojaškem znanju in celotni sposobnosti za bojevanje. Drugi del pa pomeni širjenje pacifikacije Južnega Vietnama (v Smith, 2000: 43).

V aprilu 1969 je tako Nixon ukazal umik približno 150.000 vojakov v roku enega leta. Mirovna pogajanja v Parizu so bila zaustavljena, namesto tega pa je Kissinger pričel tajna pogajanja s soustanoviteljem stranke *Viet Minh* Le Duc Thojem. Nixon je želel, da ga Kissinger predstavi kot obsedenega z bojem proti komunizmu ter da je pripravljen uporabiti tudi jedrsko orožje. To je poimenoval strategija blazneža. V tem kontekstu je Nixon navkljub drugačnim obljubam razširil vietnamsko vojno z vdorom v Kambodžo in operacijo Lam Son 719¹⁹ leta 1971 (Smith, 2000: 44).

Do pomladi 1972 je bila intenzivnost bojevanja v vietnamski vojni zelo majhna, z izjemo razširitve vojne na Laos in Kambodžo. Komunistične sile so potrebovale kar nekaj časa, da so si opomogle od katastrofalne ofenzive Tet. V Južnem Vietnamu je bilo zelo malo spopadov, saj Vietkong praktično ni več obstajal, ameriške sile pa so izvajale umik iz Južnega Vietnama.

¹⁸ Ang. honorable peace (op. M. S.)

¹⁹ Z ameriško zračno podporo je ARVN vdrla v Laos z namenom prekiniti transportno pot ter uničiti zaloge orožja. Nekaj enot je bilo uspešnih, večina pa ne, tako da se je operacija končala skoraj katastrofalno. Namesto okrepitve položaja sil ARVN, je ta doživela poraz in pokazala, da se ne more boriti sama proti NVA (Smith, 2000: 46).

Ameriška letala so bombardirala samo območja Ho Chi Minhove steze, Severni Vietnam pa je bil varen pred napadi nad 19. vzporednikom. ZDA so bile v fazi umika iz vojne, Severni Vietnam pa je ta čas izkoristil za popravila škode iz kampanje Rolling thunder in za krepitev oboroženih sil za ponoven poskus napada na jugu (<http://www.fas.org/man/dod-101/ops/vietnam.htm>, 10. 12. 2003).

Do konca leta 1971 v Vietnamu ostalo približno 155.500 ameriških vojakov. Februarja 1972 je Nixon kot prvi ameriški predsednik obiskal Peking, s tam pa končal politiko izolacije do Kitajske, začelo se je obdobje popuščanja napetosti med blokoma oz detenta. Nixon je na obisku javno priznal, da se Kissinger že 2 leti tajno pogaja s Severnim Vietnamom. Do maja 1972 pa je bilo v Vietnamu še 69.000 ameriških vojakov, od tega približno 20.000 pripadnikov vojaškega letalstva in letalstva mornarice. Obisk pa je prinesel veliko zmanjšanje kitajske pomoči, tako da je glavni zaveznik Severnega Vietnama postala Sovjetska zveza. (Smith, 2000: 51).

29. marca 1972 je Severni Vietnam ponovno sprožil konvencionalno ofenzivo na Južni Vietnam, tako imenovano velikonočno ofenzivo. Vojaški strokovnjaki so glede na priprave takšen napad predvidevali, vendar so mislili, da bo do njega zopet prišlo med t. i. premirjem Tet. "Pred samo ofenzivo so ZDA okrepile prisotnost strateškega letalstva oz. bombnikov B-52, tako je bilo na voljo 53 bombnikov v bazi U-Tapao, ter 31 v bazi Andersen na Guamu" (Clodfelter, 1989: 152). Datum napada pa je navkljub pričakovanjem pomenil presenečenje. Napadalne sile je tvorilo 150.000 vojakov oz. 12 od 15 divizij NVA²⁰. V Severnem Vietnamu je ostala samo ena divizija, dve pa sta bili še v Laosu. Severni Vietnam je tako ostal praktično brez obrambe. V prvi fazi ofenzive je demilitarizirano cono prestopilo 40.000 mož oz. tri divizije, tudi s sovjetskimi tanki T-54 in T-34 in z artilerijskim orožjem, ostale sile pa so vstopile v Južni Vietnam preko Laosa in Kambodže (<http://www.fas.org/irp/agency/army/tradoc/usaic/mipb/1998-1/BAKERfml.htm>, 10. 12. 2003). V nasprotju s kopensko vojsko ZDA, se ARVN ni uril in pripravljaj na konvencionalni način bojevanja, temveč na gverilskega. NVA je bila tako na začetku ofenzive zelo uspešna.

²⁰ V tem času je imel Južni Vietnam na razpolago okoli 1.000.000 za boj sposobnih vojakov, od tega 414.000 pripadnikov ARVN, ostali pa so bili pripadniki lokalnih milic (Smith, 2000: 51).

7. KAMPANJI LINEBACKER I in II

7.1. Priprava letalske kampanje

Velikonočna ofenziva je torej pokazala, da se ARVN navkljub veliki premoči v številu mož in oborožitvi, ne more kosati z NVA. Jasno je bilo, da bi s porazom NVA ZDA zelo okrepile svoj položaj za pogajalsko mizo oz. bi se vojna lahko končala, Južni Vietnam pa bi obstal kot samostojna politična entiteta. Nixon se je zato obrnil k letalskim silam oz. se je odločil za novo letalsko kampanjo. Število bombnikov B-52 na Tajskem in Guamu je v aprilu 1972 naraslo na 210, kar je bilo več kot polovica vseh strateških bombnikov SAC-a (Clodfelter, 1989: 153). Nixon je ponovno odobril bombardiranje Severnega Vietnama, vendar le do 20. vzporednika. Novi letalski napadi so povzročili diplomatsko krizo med SZ in ZDA. Kissinger je bil povabljen v Moskvo na pogovore, kjer je dal novo mirovno ponudbo, da lahko vojaki NVA, ki so vstopili v Južni Vietnam pred velikonočno ofenzivo po ameriškem umiku ostanejo na osvojenih položajih. SZ je tedaj tudi nastopila v vlogi posrednika med Washingtonom in Hanojem, s tem pa pokazala, da je končanje vojne tudi v njenem interesu (Clodfelter, 1989: 155).

NVA je še naprej dosegala vojaške uspehe, 1. maja 1972 ji je uspelo osvojiti mesto Quang Tri, s tem pa je nastala panika v vrstah ARVN. Naslednji dan so bila ponovno na vrsti pogajanja, Nixon pa je Kissingerju poslal ukaz o napadu bombnikov B-52 na Hanoi in Haiphong, do katerih bi prišlo v primeru neuspešnih pogajanj. Na tem srečanju je Le Duc Tho vztrajal pri odstranitvi predsednika Južnega Vietnama Thieuja ter koncu vietnamizacije oz. krepitev oboroženih sil Južnega Vietnama. Kissinger je po koncu pogajanj zapisal predsedniku, da: "je Le Duc Tho tako prepričan v vojaško zmago, da praktično ne sodeluje več v pogajanjih" (Clodfelter, 1989: 156). Nixon je pred javnim nastopom poslal pismo v Moskvo s sporočilom, da morebitni novi napadi na Severni Vietnam niso usmerjeni proti nobenemu drugemu narodu oz. državi, vojaškim strokovnjakom pa naročil, naj pripravijo kampanjo strateškega bombardiranja. Admiral Moorer (načelnik generalštaba) je napovedal kampanjo Linebacker in predstavil naslednje cilje kampanje:

- uničiti vojaško industrijo in podporno infrastrukturo Severnega Vietnama,
- prekiniti dotok tuje vojaške pomoči v Haiphongu in preko železniške proge s Kitajsko,
- uničiti notranji transportni sistem Severnega Vietnama

(Cerami, 1996: 6).

Hkrati s tem pa se je začela tudi t. i. operacija "Pocket Money". Šlo je za operacijo letalstva mornarice, in sicer za miniranje najpomembnejših transportnih poti, tudi dostopov do pristanišča Haiphong. Kampanja Linebacker se je razlikovala od kampanje Rolling thunder v tem, da so letalski poveljniki sami izbirali cilje napadov, za kar niso potrebovali posebnega dovoljenja Nixona. Ravno tako je Nixon zelo zmanjšal območja prepovedi bombardiranja (prepoved je veljala za gosto naseljena območja Hanoja, za vladno četrt s predsedniško palačo, in območje, kjer so bili nastanjeni tuji diplomati). Kampanja Linebacker se je začela 10. maja 1972 (Smith, 2002: 60).

7.2. Izvedba kampanje Linebacker I

Kampanja Linebacker I se je začela z napadi na most Paul Doumer ter železniški obrat Yen Vien v Hanoju, napad pa so izvedla letala USAF-a F-4. Pred začetkom kampanje je padla odločitev, da bodo letalske sile ponovno uporabile sistem razdelitve Severnega Vietnama na 6 območij. Eden pglavitnih problemov kampanje Rolling thunder je bil pomanjkanje funkcije enotnega letalskega poveljnika. Tako sta USAF in letalstvo mornarice vodila dve samostojni kampanji z zelo omejeno koordinacijo. Tako USAF kot letalstvo mornarice sta se zavzemala za ustanovitev te funkcije oz. službe, vendar pod pogojem, da bi bil poveljnik nekdo iz njihovih vrst. Tako tudi med kampanjo Linebacker I ni bilo enotnega poveljnika, s tem pa tudi ne medsebojne koordinacije (Smith, 2000: 76).

Med kampanjo Linebacker I so taktični lovci-bombniki že množično uporabljali "pametno orožje". V normalnih vremenskih pogojih in ob dobri vidljivosti je to pomenilo, da je bila v napadih, kjer so bile uporabljene nove bombe, verjetnost zadetka med 80 in 90 odstotki (Smith, 2000: 81).

Kissinger je predsedniku odsvetoval množično uporabo strateških bombnikov nad Severnim Vietnamom, predvsem zaradi strahu pred negativnim javnim mnenjem v ZDA²¹ (Clodfelter, 1989: 159). Tako so letala B-52 prvič poletela 8. junija, ko so napadla območje v bližini demilitarizirane cone. V oktobru leta 1972 so bombniki B-52 opravili povprečno 30 poletov oz. bojnih misij na dan, cilji pa so bili predvsem skladišča in poti oskrbe (Clodfelter, prav tam). V juniju je velikonočna ofenziva Severnega Vietnama zastala, zato je Kissinger takoj ponudil možnost pogajanj. Ponudba je bila sprejeta in pogajanja so se nadaljevala 19. julija 1972. Za razliko od Johnsona pa Nixon v tem času ni ustavil napadov na Severni Vietnam. Pogajanja so

²¹ Konec leta 1972 so bile v ZDA predsedniške volitve (op. M. S.).

trajala do 14. avgusta tega leta (Clodfelter, 1989: 162). V juliju in avgustu je zopet nastopilo obdobje slabega vremena. To pa je pomenilo, da je lahko letalstvo v avgustu opravilo samo 16 poletov nad Severnim Vietnamom – za uporabo "pametnega orožja" je bilo nujno jasno nebo.

Obveščevalna skupnost ZDA je ocenila, da je bilo v Južnem Vietnamu med vietnamsko vojno do avgusta 1972 zaradi letalskih napadov ubitih ali ranjenih 120.000 pripadnikov NVA (Smith, 2000: 102). Večino teh žrtev pa so letalske sile povzročile ravno med velikonočno ofenzivo. Okrepljena s strateškimi bombniki je vojaške uspehe končno začela dosegati tudi ARVN. Po začetnem uspehu sil NVA, so se okrepljene sile ARVN ubranile pred porazom, s tem pa se je končala tudi velikonočna ofenziva (Bonds, 1979: 224).

Čeprav naj bi bila kampanja Linebacker I tudi kampanja strateškega bombardiranja, pa so bile podobno kot med kampanjo Rolling thunder naporji usmerjeni predvsem k bombardiranju Ho Chi Minhove steze ter podpori kopenskim enotam. Dejavno je bilo predvsem letalstvo mornarice, ki je opravljalo polete v območju 6B – samo v avgustu skoraj 5.000 poletov. V strateškem smislu pa so bili intenzivni predvsem napadi na elektrarne in skladišča goriv. Severni Vietnam je nadomestil uničenje elektroenergetskega sistema z uporabo generatorjev, kar pa je potrebe po gorivu le povečalo. V kombinaciji z zmanjšanim uvozom preko pristanišča Haiphong, brez kitajske pomoči in zmanjšano sovjetsko pomočjo je to prvič v vojni pomenilo resno pomanjkanje goriva za enote NVA (Smith, 2000: 102).

Do oktobra 1972 so ameriška letala skoraj popolnoma onespobila severnovietnamski sistem protizračne obrambe. Pomanjkanje zalog so najbolj občutile enote NVA, ki jim je primanjkovalo streliva za protiletalske topove, pa tudi raket SA-2. 1. oktobra je USAF izvedel napade na letališča Phuc Yen, Yen Bai, Vinh in Quang Lang in povzročil ogromno škodo vojaškemu letalstvu Severnega Vietnama (Smith, 2000: 114).

Pogajanja v Parizu so bila na dobri poti, saj je Le Duc Tho prvič popustil v zahtevi o odstranitvi predsednika Thieuja in oblikovanju koalicijske vlade. Namesto tega je pristal na izvedbo volitev po podpisnem mirovnem sporazumu. To je bil velik premik, saj je Severni Vietnam pred tem vztrajal, da se mora že pred začetkom mirovnih pogajanj končati bombardiranje Severnega Vietnama. Kot znak dobre volje je Nixon ukazal zmanjšanje števila bojnih poletov na dan na 200 in kasneje na 150 (Tilford, 2002: 238).

Kissinger je z mirovnim sporazumom odšel v Saigon, kjer pa ga je Thieu zavrnil, saj zanj ni bilo sprejemljivo, da se enotam NVA ni potrebno umakniti iz Južnega Vietnama. Kissinger se je tako moral vrniti na pogajanja, navkljub temu pa je Nixon 23. oktobra omejil bombardiranje Severnega Vietnama pod 20. vzporednikom ter s tem končal kampanjo Linebacker I.

7.3. Rezultati kampanje Linebacker I

Od maja do oktobra 1972 je na Severni Vietnam padlo 155.548 ton bomb. Letalstvo mornarice je opravilo 23.652 poletov, USAF pa 18.000 (Tilford, 2002: 238).

Zaradi velikonočne ofenzive in s tem prehoda na konvencionalni načina bojevanja NVA je prvič v vojni le-ta bila odvisna od logistične podpore, saj je tudi prvič množično uporabila tanke in artilerijsko orožje velikih kalibrov. Z izboljšanjem odnosov med ZDA in Kitajsko ter ZDA in SZ se je zmanjšala tudi vojaška pomoč Hanoju. Ključnih resursov, ki so se nahajali na Kitajskem in v SZ, ZDA seveda niso mogle napasti. Kitajska je leta 1972 celo zaprla ves železniški promet do Vietnama, prehoda niso dovolili niti sovjetskim vlakom. Za to pa gre velika zasluga Kissingerju, ki si je prizadeval k izboljšanju odnosov med državama. ZDA so tudi prvič v vojni z miniranjem in bombardiranjem pristanišč zmanjšale dotok pomoči v Haiphong. Severni Vietnam je prvič v vojni občutil pomanjkanje goriva, elektrike, streliva ... Posledice napadov so občutili tudi civilisti. Mesto Hanoi je zapustilo okoli 40% od 2 milijonov prebivalcev. Linebacker I je tudi vplival na moralo oz. voljo političnih voditeljev Severnega Vietnama, saj so prvič popustili pri svojih zahtevah. Seveda pa je k temu pripomogla tudi neuspela velikonočna ofenziva. Čeprav to ni bila posledica strateškega bombardiranja, pa so letala po ocenah ameriške obveščevalne skupnosti v Južnem Vietnamu povzročila kar 120.000 žrtev na strani komunističnih sil. Lahko rečemo, da je grožnja napadov z letali oz. tolikšno število žrtev gotovo pokazalo moč letalstva političnemu vodstvu v Hanoju. S tem so letalski napadi, čeprav ne neposredno na Severni Vietnam, vplivali na neuspeh velikonočne ofenzive, s tem pa na odločitev o nadaljevanju mirovnih pogajanj in spremembi trdnih stališč.

Kampanja Linebacker I ni bila klasična kampanja strateškega bombardiranja, saj je bila namenjena uničenju notranjega transportnega sistema Severnega Vietnama oz. podpori kopenski vojski Južnega Vietnama med velikonočno ofenzivo. Za razliko od kampanje Rolling thunder pa je bila kampanja vodena sistematično, z zelo malo civilne kontrole. Predsednik Nixon in njegov svetovalec Kissinger za razliko od Johnsona s svojimi svetovalci nista neposredno izbirala ciljev, temveč sta to prepustila generalštabu oz. letalskim poveljnikom v

Vietnamu. Rivalstvo med letalstvom mornarice in USAF je sicer ostalo, ravno tako tudi razdelitev Severnega Vietnama na 6 območij. Nixon je ohranil nekaj omejitev, predvsem da bi preprečil civilne žrtve, zato pa je dovolil bombardiranja letališč, protiletalskega sistema, blokado severnovietnamskih pristanišč ... Johnson je uporabil letalsko kampanjo kot pomoč pri izgradnji neodvisne in stabilne nekomunistične države, Nixon pa kot pomoč pri ameriškem umiku. Prvič so bile uporabljene tudi nove t. i. "pametne bombe", zaradi katerih je pojem natančnega bombardiranja prvič v zgodovini letalstva postal realnost. V kampanji so v manjši meri sodelovali tudi strateški bombniki, predvsem v napadih na Hanoi in Haiphong. Kampanja Linebacker I pa ni bila uspešna pri uresnitvi Nixonovega načrta o plemenitem miru. Ko je predsednik Thieu videl, da je letalstvo pripomoglo k zblževanju na mirovnih pogajanjih, je verjel, da bi bilo sedaj možno doseči popoln poraz Severnega Vietnama, s tem pa pokazal da so njegovi cilji povsem v nasprotju z zastavljenimi cilji ZDA (Clodfelter, 1989: 166-176; Clodfelter, <http://www.airpower.maxwell.af.mil/airchronicles/apj/clod.html>, 19. 5. 2003) .

7.4. Priprava nove letalske kampanje

Nixon si je zelo prizadeval za podpis mirovnega sporazuma pred koncem leta 1972, saj je bilo to v ZDA volilno leto. Ko je Thieu zavrnil obstoječ dogovor, se je tudi Le Duc Tho odločil, da prekine mirovna pogajanja. Njegova pozicija je bila, da je Severni Vietnam že dovolj popustil ameriškim zahtevam (Smith, 2000: 116). Navkljub neuspehu na pogajanjih je bil Nixon novembra z veliko večino ponovno izvoljen. Vodstvo Severnega Vietnama pa se je moralo sprijazniti, da se sogovorniki na drugi strani ne bodo zamenjali, zato je ponovno vstopilo v mirovni proces, ki se je nadaljeval 20. novembra 1972 v Parizu. Pogajanja pa so že takoj na začetku dosegla mrtvo točko, saj je Thieu pripravil kar 69 novih predlogov, ki pa jih je Le Duc Tho zavrnil. Nixon je tako pooblastil Kissingerja naj na pogajanjih zagrozi z uporabo sile, na sestanku z načelnikom generalštaba pa je ukazal, da se pripravi načrt za uporabo strateških bombnikov za napade na Hanoi in Haiphong. 12. decembra je tudi Le Duc Tho pripravil 17 sprememb v mirovnem sporazumu, jasno je bilo, da pogajanja ne bodo uspešna (Michel, 2002: 54).

14. decembra 1972 je prišlo do sestanka med predsednikom Nixonom, Kissingerjem in predsednikovim vojaškim svetovalcem generalom Haigom. Medtem ko je Kissinger predlagal ponovitev kampanje Linebacker I, je Haig priporočil obsežne napade z letali B-52. Nixon se je tokrat strinjal z vojaškim svetovalcem (Clodfelter, 1989: 182). Po koncu sestanka je Nixon ukazal, da se mora 18. decembra začeti nova kampanja strateškega bombardiranja, z imenom

Linebacker II. Tokratni napor naj bi bil usmerjen v uničenje volje Severnega Vietnama za nadaljevanje vojne. Nixon je želel ustvariti maksimalen psihološki pritisk oz. pokazati, da ne bo sprejel mrtve točke v pogajanjih. Prvotni načrt je bil, da bi bombardiranje trajalo 3 dni, vendar praktično brez odmora. V tem času naj bi uničili vse pomembne cilje v Severnem Vietnamu, tokrat brez omejitev. Nixon je tudi umaknil prepoved bombardiranja v polmeru 10 nm oz. 18,5 km od središča Hanoja ter s tem popolnoma odprl mesto za letalske napade – ne glede na morebitne civilne žrtve. Linebacker II bi tako moral vplivati neposredno na prebivalce Hanoja, s tem pa tudi na politično vodstvo (Michel, 2002: 55).

7.5. Izvedba kampanje Linebacker II

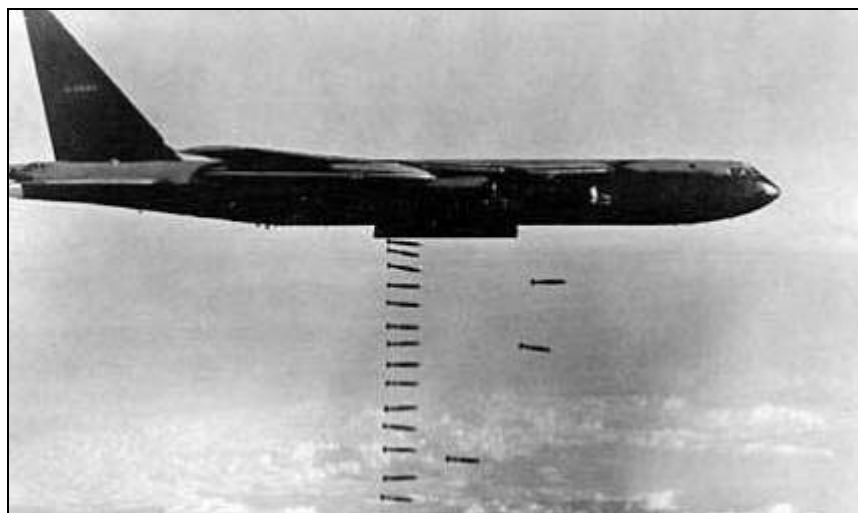
18. decembra 1972 se je začela kampanja Linebacker II, ko je 48 bombnikov B-52 napadlo letališča v bližini Hanoja (Phuc Yen, Kep in Hoa Loc), skladišni kompleks Kinh No in železniški obrat Yen Vien. Naslednji dan je 93 letal B-52 napadlo termoelektrarno Thai Nguyen. 20. decembra so letala ponovno napadla iste cilje, kar pa je bila napaka, saj je zaradi tega SAC v tej noči izgubil kar 6 bombnikov B-52. Posadke letal, ki so sodelovale v bombardiranju, so za izgubo šestih letal okrivile SAC, saj so pri načrtovanju napadov uporabili povsem enake poti približevanja cilju, ter enak čas napada v drugi in tretji noči. Tako so lahko pripadniki NVA pripravljeni počakali na prelet letal. SAC je takoj popravil načrte kampanje, vendar so spremenjeno taktiko lahko uporabili šele naslednji dan. Izguba šestih letal je tudi močno razburila Nixona, ki pa se je odločil, da je potrebno kampanjo podaljšati, saj po 3 dneh neprestanega bombardiranja ni bilo znaka o popuščanju Severnega Vietnama (Clodfelter, 1989: 187). Zaradi slabega vremena so na polete lahko odhajali le bombniki, medtem ko so letala za podporo imela precej omejeno vlogo, tako da je bil Linebacker II resnično bombniška kampanja. 22. decembra so se začeli tudi napadi na Haiphong, tega dne pa je Nixon sprožil diplomatsko pobudo o ponovnem začetku mirovnih pogajanj. Odgovora ni bilo, tako da je predsednik najprej ukazal 36-urno zaustavitev napadov, za 26. december pa je ukazal najsilovitejši napad v kampanji. V napadu je sodelovalo 120 bombnikov B-52, tako iz Guama kot Tajske. Napadenih je bilo deset ciljev, od tega sedem v Hanoju ter trije v Haiphongu. Napad je bil zamišljen v sedmih valovih, ko bi se bombniki približali ciljem iz povsem različnih smeri. Kompleksen napad je povsem uspel, saj so vsa letala v samo 15 minutah na cilje odvrгла kar 4.000 ton bomb. Ta napad je bil do takrat najsilovitejši, pa tudi najučinkovitejši v zgodovini (Smith, 2000: 135). Že naslednji dan so se pokazali rezultati bombardiranja, saj je Severni Vietnam sprejel nova pogajanja, ki naj bi se začela 8. januarja 1973 v Parizu. Navkljub pozitivnemu odgovoru iz Hanoja Nixon ni takoj zaustavil napadov. Siloviti napadi so se

nadaljevali do 29. decembra 1972, večina ciljev pa se nahajala v Hanoju. Haiphonga ni bilo več na seznamu ciljev, saj so letalski poveljniki verjeli, da tam sploh ni več primernih objektov za uničenje. Enajsti dan kampanje je bil tudi zadnji, zadnjo noč pa so bombniki napadli železniški obrat Lang Dang ter skladišča v Hanoju. Pogajalci iz Hanoja so poslali sporočilo v Washington, v katerem so zagotovili resnost na prihajajočih pogajanjih. Nixon je zato ustavil vsa bombardiranja nad 20. vzporednikom (Smith, 2000: 137-138).

7.6. Rezultati kampanje Linebacker II

V 11 dneh so bombniki B-52 opravili 729 poletov nad Severnim Vietnamom, med katerimi so odvrgli 15.000 ton bomb oz. 49.000 bomb. Ostala letala v kampanji pa so odvrгла še 5.000 ton bomb, vendar so to bila letala za podporo, ki so v večini primerov uničevala protiletalski sistem Severnega Vietnama. Po ameriških ocenah je bilo v teh 11 dneh uničeno 191 skladišč, elektroenergetski sistem je proizvajal le še 25% električne energije, uničena je bila približno četrtina vseh preostalih zalog goriva. Letalski napadi so povzročili tudi civilne žrtve in sicer 1.300 mrtvih ter 1.200 ranjenih v Hanoju (ki je bil evakuiran) ter 305 mrtvih v Haiphongu (Clodfelter, 1989: 194).

Slika 8: Boeing B-52 Stratofortress

Vir: http://www.centennialofflight.gov/essay/Air_Power/B52/AP37G4.htm (10.12.2003).

Predsednik Nixon je v celoti sprostil celotno ozemlje Severnega Vietnama za napade. Izjema so bila le gosto poseljena območja. Čeprav še vedno ni bilo formalne funkcije skupnega letalskega poveljnika, pa so bile sedaj precej bolj jasne pristojnosti. Napadov ni bilo več potrebno usklajevati, saj tudi ni bilo razdelitve na območja. Vlogo poveljnika letalskih napadov (tudi

strateških bombnikov B-52) je imel tako poveljnik 7. letalske sile, ki je odgovarjal direktno generalštabu. Severni Vietnam si ni popolnoma opomogel od kampanje Linebacker I, ko je prišlo do novega bombardiranja. Proti koncu so letalski poveljniki ugotovili, da že primanjkuje ciljev za uničenje. Linebacker II bi se v primeru propada pogajanj ponovil, predvsem z napadi na mesta, kar je gotovo vplivalo na voljo političnega vodstva Severnega Vietnama in pripomoglo k nadaljevanju pogajanj. Seveda pa so bili takšni napadi na mesta možni šele takrat, ko je bilo jasno, da Kitajska in Sovjetska zveza ne pomagata več Severnemu Vietnamu oz. so bile mednarodne okoliščine v prid ZDA (Clodfelter, 1989: 194-200). Mirovna pogajanja so se nadaljevala 2. januarja 1973, bilo pa je očitno, da si sedaj tudi Severni Vietnam želi doseči sporazum. Do 13. januarja je bil mirovni sporazum po nekaj letih neprestanih pogajanj končno sprejet. Poleg tega sta ameriški kongres in senat sprejela zakon, s katerim sta v popolnosti zaustavila vsa vojaška sredstva iz obrambnega proračuna za vojno v Jugovzhodni Aziji, pod pogojem, da se bodo vrnili vsi vojni ujetniki (Smith, 2000: 140).

Mirovni sporazum pa je bil pravzaprav zelo ugoden za Severni Vietnam. Z odlokom senata in kongresa je bil Južni Vietnam prepuščen samemu sebi. Ameriški cilj nikoli v vojni ni bil vojaško poraziti Severnega Vietnama, temveč konsolidirati nekomunistični Južni Vietnam. Sprejet mirovni sporazum je predvideval umik vseh ameriških sil ter zaustavitev vseh spopadov. Jasno pa je bilo, da se Severni Vietnam nikoli ni odrekel svojemu cilju iz leta 1945, združiti Vietnam v eno državo s komunističnim vodstvom. Do avgusta leta 1973 so se Američani popolnoma umaknili in ustavili vse vojaške akcije, spopadi pa so se nadaljevali še v letu 1974. Morala v vrstah enot ARNV je bila zelo slaba, saj ni bilo več podpore ZDA. Leta 1975 je Severni Vietnam izpeljal veliko ofenzivo, mestu Saigon so se enote NVA približale na 100 km. 21. aprila 1975 je predsednik Južnega Vietnama Theiu odstopil in zbežal v Tajvan. Le 9 dni zatem je odstopila celotna vlada, sile NVA pa so vstopile v Saigon. 2. junija 1976 je uradno nastala država Socialistična republika Vietnam, ki je vključevala celotno ozemlje obeh držav, glavno mesto je postalo Hanoi, mesto Saigon pa so poimenovali Ho Chi Minh (<http://www.britannica.com/ebc/article?eu=407309>, 5. 1. 2003; <http://www.eng.utah.edu/~jfbell/viettime.html>, 5. 1. 2003).

8. ZAKLJUČEK

Strateške letalske kampanje so bile v praksi prvič po koncu druge svetovne vojne ponovno uporabljene proti Severnem Vietnamu. Predsednik Johnson je uporabil letalske sile kot pomoč pri stabilizaciji in ohranitvi samostojnosti Južnega Vietnama. Pri tem pa so ga vodili tudi negativni cilji – preprečiti tretjo svetovno vojno s komunističnima velesilama SZ in Kitajsko. Johnson je verjel, da bo nadzorovana in počasi napredujoča kampanja prisilila politično vodstvo Severnega Vietnama, da konča vojno s tem, ko se bo zvišala cena zanjo. Predsednik Nixon pa je izhajal iz povsem drugega izhodišča. Potekal je proces vietnamizacije oz. ameriškega umika iz vojne. Poleg tega so se spremenile tudi mednarodne okoliščine – popuščanje napetosti v odnosih z obema nasprotnicama (Clodfelter, 1989: 204). Oba predsednika sta uporabila letalstvo kot politični instrument, vendar v povsem različnih okoliščinah.

V diplomskem delu sem analiziral tri strateške letalske kampanje ZDA proti Severnem Vietnamu. Kot sem ugotovil že v metodološkem delu, je bila teorija strateškega bombardiranja po drugi svetovni vojni precenjena, zato sem želel poiskati odgovor na vprašanje kako je bila učinkovita v vietnamski vojni. V ta namen sem postavil tri hipoteze.

Glavna hipoteza diplomskega dela je: *strateško bombardiranje v vietnamski vojni ameriškim silam kljub spremembam v strategiji le-tega, ni prineslo pričakovanega uspeha*. To hipotezo lahko v celoti **potrdim**. Temelj strateškega bombardiranja je prepričanje, da lahko z uničenjem vitalnih oz. ključnih točk nasprotnika dosežemo njegov poraz brez vojskovanja na drugih frontah. Z uničenjem teh ciljev tudi uničimo sposobnost nasprotnika za nadaljevanje vojskovanja oz. dosežemo zlom volje in morale političnega vodstva in prebivalcev. Strategija bombardiranja se je v vojni spreminjala, toda do zloma Severnega Vietnama ni prišlo. Navkljub uničenju vseh pomembnih industrijskih ciljev, elektroenergetskega sistema, rafinerij goriva, logističnih baz je Severni Vietnam še vedno lahko pripravil tako ofenzivo Tet, kot velikonočno ofenzivo. Prebivalci so stoično prenašali bombardiranje in razen v primeru evakuacij Hanoja med prebivalstvom ni prihajalo do panike ali uporov proti oblasti. Kampanja Linebacker II je resda prinesla uspeh v tem, da je prisilila Hanoi k nadaljevanju pogajanj, vendar so bili ameriški cilji leta 1972 povsem drugačni kot leta 1964. Seveda ne morem trditi, da je vietnamska vojna dokaz, da teorija strateškega bombardiranja ni možna v praksi. Po mojem mnenju pa je pokazala, da ni univerzalna. Država, ki ni odvisna od industrije in nima vitalnih centrov proizvodnje, ter izvaja gverilsko bojevanje tudi ni dovzetna za strateško bombardiranje. Prepričanje v vojaških krogih, da bi kampanja Linebacker II prinesla uspeh že leta 1964, pa je

zmotno, saj so bile okoliščine vojne decembra leta 1972 povsem drugačne. Politični cilj ZDA nikoli ni bil vojaško poraziti Severni Vietnam (kot npr. Nemčijo ali Japonsko med drugo svetovno vojno), temveč ubraniti Južni Vietnam. Viet Minh si je že vse od konca druge svetovne vojne zavzemal za združitev Vietnama in je bil pri tem prav gotovo pripravljen iti dlje kot ZDA. Poveljniki znotraj USAF-a in še posebej SAC-a so pričakovali, da bo strateško bombardiranje uspešno v jedrski vojni, pri tem pa so povsem zanemarili lokalne oz. omejene vojne. Letalske sile so tako vstopile v vietnamsko vojno nepripravljene za izvedbo klasične kampanje. Upi, ki jih je v uspeh strateškega bombardiranja položil general LeMay, so se v primeru vietnamske vojne izkazali za zmotne.

Ker sem želel podrobneje analizirati strateške kampanje sem v diplomskem delu zastavil dve izpeljani hipotezi. V izpeljanih hipotezah sem ugotavljal značilnosti kampanj, ter jih pri tem razvrstil v dve fazi, saj so bile razmere v vietnamski vojni, pa tudi v politiki ZDA, v obeh fazah precej različne.

Prva izpeljana hipoteza pravi: *prva faza strateškega bombardiranja (1965-1968) ni bila uspešna predvsem zaradi nasprotovanj med civilnim in vojaškim vodstvom oboroženih sil (omejitve predsednika Johnsona pri izvedbi strateškega bombardiranja)*. To hipotezo lahko **potrdim le delno**. Politične omejitve, ki jih je letalskim silam postavil predsednik Johnson, so prav gotovo pripomogle k neuspehu strateškega bombardiranja v okviru kampanje Rolling thunder. Strateško bombardiranje so izvajala za to nalogo neprimerna letala, medtem ko so bili strateški bombniki uporabljeni v taktični vlogi. Način izbiranja oz. prepoznavanja ciljev je bil prepuščen civilnim svetovalcem, letalski poveljniki pa pri tem praktično niso sodelovali. Predsednik Johnson na seznam dovoljenih ciljev ni uvrstil glavnega mesta Hanoi, ter pristanišča v Haiphongu, ki je bilo ključno pri transportu zunanje pomoči. Toda tudi vojaški krog nosi del odgovornosti za neuspeh kampanje. Odsotnost enotnega letalskega poveljnika, delitev oblasti in pristojnosti, razdelitev Severnega Vietnama na območja, ter s tem vzpostavljanje rivalstva med mornarico in letalstvom, so prav gotovo pripomogli k zmanjšanju učinkovitosti strateške kampanje. Cilj kampanje Rolling thunder je bil uničiti sposobnost Severnega Vietnama, da še naprej vodi in podpira vojno v Južnem Vietnamu. Ključen problem v tej fazi vojne pa je bil v tem, da so komunistične sile uporabile gverilski način bojevanja. Vietkong je v Južnem Vietnamu izvajal samostojne napade, s tem pa so bile tudi potrebe po zalogah in zunanji pomoči zelo majhne. Do leta 1968 in ofenzive Tet je imel Severni Vietnam le malo opraviti s kopensko vojno v Južnem Vietnamu. Lahko zaključim, da strateško bombardiranje v tej fazi vojne tudi ni moglo prinesiti uspeha, razen v primeru popolnega uničenja Severnega Vietnama,

kar pa zaradi Kitajske ter Sovjetske zveze, pa tudi javnega mnenja civilne družbe v ZDA, ni bilo mogoče.

Druga izpeljana hipoteza pravi: *druga faza strateškega bombardiranja (1972) je bila uspešna zaradi spremembe cilja ZDA v vietnamski vojni (umik in premirje), izvedbe strateškega bombardiranja brez omejitev predsednika Nixona, ter spremenjenih razmer na vojskovališču (neuspeh ofenzive Tet in velikonočne ofenzive, prehod iz gverilskega v konvencionalno bojevanje)*. To hipotezo lahko **potrdim**. Po koncu ofenzive Tet in uničenju Vietkonga je bil Severni Vietnam prisiljen preiti na konvencionalni način vojskovanja. To pa je pomenilo uporabo ne samo lahke pehote, temveč tudi tankov, artilerije, letalstva... S tem so krepko narasle potrebe po zunanji pomoči – oz. po industrijskih resursih v tujini. Zunanja politika ZDA in prizadevanja Nixona ter Kissingerja so pripeljala do otoplitve odnosov med nekdanjimi nasprotnicami. Tako je Severni Vietnam izgubil zunanjo vojaško pomoč in postal odvisen od lastne industrije, ki pa je bila šibka, skoraj popolnoma uničena v prejšnjih napadih. Na ta način pa je Severni Vietnam postal precej bolj dovzeten za strateško bombardiranje. Ker je potekal proces vietnamizacije oz. ameriški umik, je predsednik Nixon moral uporabiti vsa sredstva, da bi dosegel mirovni sporazum. Linebacker II je bil tako direkten napad na moralo prebivalstva in političnega vodstva Severnega Vietnama. Nixon je umaknil praktično vse omejitve in prepustil bombardiranje vojaškim strokovnjakom, dovolil pa je tudi uporabo namenskih strateških bombnikov B-52. Poleg tega pa je potrebno upoštevati tudi tehnološki napredek v razvoju "pametnega orožja", ki je prišlo v množično uporabo šele po koncu kampanje Rolling thunder. Strateško bombardiranje je bilo v tej fazi uspešno tudi zaradi razmer leta 1972, ki so bile povsem drugačne kot leta 1964, ravno tako pa ameriški cilji. Tako je bila kampanja Linebacker II uspešna v novem kontekstu oz. z novimi cilji. Leta 1972 je bil cilj ZDA doseči mirovni sporazum in vojaški umik ZDA iz regije, ne pa konsolidacija "demokratskega" Južnega Vietnama. Druga faza strateškega bombardiranja tako ni prinesla uspeha ZDA, kot je bil zastavljen pred vietnamsko vojno. Navkljub temu pa se je znotraj vojaškega letalstva ustvaril mit o kampanji Linebacker II. General LeMay tako pravi: "Ko smo uporabili B-52, so po sedmih dneh zavihrale bele zastave. V vietnamski vojni bi lahko na enak način zmagali kadarkoli v obdobju 14 dni" (v Clodfelter, 1989:207).

Vietnamska vojna se je pokazala kot zelo zahteven teren za preverjanje teorije strateškega bombardiranja. Ocene o uspešnosti so se razlikovale v vojaških in političnih krogih. Sam menim, da vietnamska vojna ni podala končne sodbe o strateškem bombardiranju. Odgovorila pa je na vprašanje, v kakšnih razmerah strateško bombardiranje ne more biti uspešno.

9. VIRI

9.1. Monografije

1. Clodfelter, Mark (1989): *The limits of air power: The american bombing of North Vietnam*. The Free Press, New York.
2. Craig, Gordon A. in George, Alexander L. (1990): *Force and statecraft: Diplomatic problems of our time*. New York.
3. Harvey, Frank (1967): *Air war-Vietnam*. Bantam Books, New York
4. Joes, Anthony James (2000): *America and guerrilla warfare*. The University Press of Kentucky, Lexington.
5. Kennett, Lee (1982): *A history of strategic bombing*. Charles Scribner's sons, New York.
6. Kissinger, Henry (1994): *Diplomacy*. A Touchstone book, New York.
7. Kohn, Richard H. in Harahan, Joseph P. (1988): *Strategic air warfare, an interview with generals Curtis E. LeMay, Leon W. Jonhson, David A. Burchinal and Jack J. Catton*. Office of Air Force History, USAF, Washington D.C.
8. Kolko, Gabriel (2001): *Anatomy of a war; Vietnam, the United States and the modern historical experience*. Phoenix Press, London.
9. Michel III, Marshall L. (2002): *The eleven days of christmas, America's last Vietnam battle*. Encounter Books, San Francisco.
10. Miličić, Igor (2004): *Zavezniška strateška letalska ofenziva proti nacistični Nemčiji 1942-1945 v slovenskem časopisju, diplomsko delo*. FDV, Ljubljana
11. Smith, John T. (1995): *Rolling thunder: The American strategic bombing campaign against North Vietnam 1964 – 68*. Air Research Publications, Surrey.
12. Smith, John T. (2000): *The linebacker raids: The bombing of North Vietnam, 1972*. Cassel&Co, London.
13. Thompson, James Clay (1980): *Rolling thunder: understanding policy and program failure*. University of North Carolina Press, Raleigh.
14. Thompson, Wayne (2000): *To Hanoi and back: The U.S. air force and North Vietnam, 1966 – 1973*. Smithsonian Institution Press, Washington D.C.
15. Tilford Jr., Earl H (1993): *Crosswinds: The air force's setup in Vietnam*. A&M University Press, Texas.
16. Tilford Jr., Earl H. (2002): *Setup: what the air force did in Vietnam and why*. University Press of the Pacific, Honolulu.
17. Vukadinović, Radovan (1985): *Nuklearne strategije supersila*. ITRO August Cesarec, Zagreb

9.2. Enciklopedije in priročniki

18. *Dictionary of Military Terms* (1999). US Department of Defense, Pennsylvania, str. 361.
19. *Dictionary of Military Terms* (1986), ur. Dupuy, Johnson, Hayes. New York, str. 208.
20. *Encyclopedia of Violence, Peace & Conflict*, Volume 3 Po-Z (1999), ur. Lester Kurtz. Academic Press, San Diego, str. 756-757.
21. *International Military and Defense Encyclopedia*, Volume A–B (1993), ur. Trevor N. Dupuy. Brassey's, New York, str. 30-34, 82-91, 93-99, 392-398.
22. *International Military and Defense Encyclopedia*, Volume C–F (1993), ur. Trevor N. Dupuy. Brassey's, New York, str. 540.
23. *International Military and Defense Encyclopedia*, Volume G–L (1993), ur. Trevor N. Dupuy. Brassey's, New York, str. 1223-1224.
24. *International Military and Defense Encyclopedia*, Volume T–Z (1993), ur. Trevor N. Dupuy. Brassey's, New York, str. 2874-2881.
25. *Druga svetovna vojna 1* (1981). Založba mladinska knjiga, Ljubljana, str.168.
26. *Druga svetovna vojna 2* (1981). Založba mladinska knjiga, Ljubljana, str.183.
27. *The Vietnam War, The illustrated history of the conflict in Southeast Asia* (1979), ur. Ray Bonds. Crown Publishers Inc., New York, str. 88-96, 164-172, 198-210.
28. *Vojni leksikon* (1981). Vojnoizdavački zavod Beograd, Beograd, str. 589, 590.
29. *Vojna enciklopedija 1* (1970). Redakcija vojne Enciklopedije, Beograd, str. 689-696.
30. *Vojna enciklopedija 4* (1972). Redakcija vojne Enciklopedije, Beograd, str. 212.
31. *Vojna enciklopedija 6* (1973). Redakcija vojne Enciklopedije, Beograd, str. 388.
32. *Vojna enciklopedija 7* (1974). Redakcija vojne Enciklopedije, Beograd, str. 765.
33. *Vojna enciklopedija 9* (1975). Redakcija vojne Enciklopedije, Beograd, str. 196-201.

9.3. Članki

34. Ball, Desmond (1990): *United States strategic policy since 1945: Doctrine, military-technical innovation and force structure*. V ur. Jacobsen G., Carl: *Strategic power, USA/USSR*. The Macmillan press Ltd., Hampshire, str. 85-92.
35. Cerami, Joseph R. (1996): *Presidential decisionmaking and Vietnam: lessons for strategists*. V Parameters, Winter 1996-1997, str. 66-80.
36. Clodfelter, Mark (1991): *Of demons, storms, and thunder: A preliminary look at Vietnam's impact on the Persian Gulf air campaign*. V Airpower Journal, Winter 1991, članek dostopen na <http://www.airpower.maxwell.af.mil/airchronicles/apj/clod.html> (19.5.2003).

37. Dr. Dunn, Joe P. (1983): *The air force in Vietnam: official histories*. V Air University Review, January-February 1983, članek dostopen na: <http://www.airpower.maxwell.af.mil/airchronicles/aureview/1983/Jan-Feb/dunn.html> (20.5.2003).
38. Fabyanic, Thomas A. (1986): *War, doctrine, and the Air war college, some relationships and implications for the U.S. air force*. V Air University Review, January-February 1986, članek dostopen na: <http://www.airpower.maxwell.af.mil/airchronicles/aureview/1986/jan-feb/fabyanic.html> (20.5.2003).
39. Gilster, L. Herman (1977): *Air interdiction in protracted war*. V Air University Review, May-June 1977, članek dostopen na <http://www.airpower.maxwell.af.mil/airchronicles/aureview/1977/may-jun/gilster.html> (22.5.2003).
40. Lofgren, Jeffrey G. (2001): *21st century air power theorists: Who has it right, John Warden or Robert Pape?*. National Defense University, National War College, članek dostopen na <http://www.ndu.edu/nwc/writing/AY02/5605/SeminarI5605BestPaper.pdf> (1.6.2003).
41. Lungu, Angela Maria (2001): *The big concept safari: Another look at strategic bombing and the RMA*. V Air & Space Power Chronicles, april 2001, članek dostopen na <http://www.airpower.maxwell.af.mil/airchronicles/cc/Lungu.html> (20.5.2003).
42. Dr. Mets, David R. (2003): *The not-so-forgotten war*. V Air & Space Power Journal, Winter 2003, članek dostopen na: <http://www.airpower.maxwell.af.mil/airchronicles/apj/apj03/win03/mets.html> (20.11.2003).
43. Dr. Muller, Richard R. (2003): *Losing Air Superiority: A case study from the second world war*. V Air & Space Power Journal, Winter 2003, članek dostopen na: <http://www.airpower.maxwell.af.mil/airchronicles/apj/apj03/win03/muller.html> (20.11.2003).
44. Tomlin, Greg (1999): *The efficacy of strategic bombing: World war II to the Kosovo campaign*. Članek dostopen na <http://www.wm.edu/SO/monitor/spring2001/paper5.htm> (20.5.2003).
45. Wendt, Diego M. (1990): *Using a sledgehammer to kill a gnat, the air force's failure to comprehend insurgent doctrine during operation Rolling Thunder*. V Airpower Journal, Summer 1990, članek dostopen na: <http://www.airpower.maxwell.af.mil/airchronicles/apj/4sum90.html> (19.5.2003).

9.4. Viri na medmrežju

46. <http://www.au.af.mil/au/database/projects/ay1996/acsc/96-004/doctrine/docs/afm11.doc> (Air Force Manual 1-1, Basic aerospace doctrine of the United States Air force) (1.6.2003).
47. <http://www.britannica.com/ebc/article?eu=407309> (Vietnam war) (5.1.2003).

48. <http://www.eng.utah.edu/~jfbell/vietnam.html> (The Vietnam war: A look from all angles) (5.1.2003).
49. <http://www.pbs.org/battlefieldvietnam/timeline/index.html> (Vietnam war timeline) (5.1.2003).
50. http://www.maxwell.af.mil/au/aul/aupress/SAAS_Theses/Cichowski/cichowski.pdf (Lt Col Kurt A. Cichowski: Aerospace doctrine matures through a storm: An analysis of the new AFM 1-1) (1.6.2003).
51. http://www.coldwar.org/articles/50s/bomber_gap.php3 (5.11.2003) (Bomber Gap).
52. <http://www.americanpresidents.org> (5.11.2003) (Ameriški predsedniki).
53. <http://www.airpower.maxwell.af.mil/airchronicles/cc/lemay.html> (general Curtis E. LeMay) (6.11.2003).
54. <http://www.vwam.com/vets/tet/tet.html> (The Tet offensive) (10.12.2003).
55. <http://www.fas.org/irp/agency/army/tradoc/usaic/mipb/1998-1/BAKERfml.htm> (The Easter offensive of 1972: A failure to use intelligence) (10.12.2003).
56. <http://www.fas.org/man/dod-101/ops/linebacker-2.htm> (Linebacker II) (10.12.2003).
57. <http://www.fas.org/man/dod-101/ops/vietnam.htm> (Vietnam war) (10.12.2003).
58. http://www.centennialofflight.gov/essay/Air_Power/B52 (B-52) (10.12.2003)
59. http://en.wikipedia.org/wiki/United_States_Armed_Forces (United States Armed Forces) (22.5.2004).

9.5. Literatura

60. Churchill, Winston (1995): *Velike bitke druge svetovne vojne*; ur. Giordano Bruno Guerri, Založba mladinska knjiga, Ljubljana.
61. Karnow, Stanley (1984): *Vietnam : a history*, Penguin Books, Middlesex.
62. Piekalkiewicz, Janusz (1996): *Druga svetovna vojna*, Državna založba Slovenije, Ljubljana.
63. Wells, Tom (1996): *The war within : America's battle over Vietnam*, Henry Holt, New York.